

גדוד סיור 87

מסיפורי פלוגה ב'

מעין יומן – מאת איציק אגם, מ"מ 4

יומן זה נכתב לזכר הלוחמים שנפלו בקרבות.

תוכן הענינים

- גיוס חפוז
- אילתור ויוזמה
- נעים לחזית התעלה על שרשראות וציד חסר
- קובעים את קו החזית
- לחלץ את המעוזים?
- גדוד הסיוור
- טבילת אש – האם נמצא את הקת"ק?
- מה עושים?
- הפגזה מצרית מסיבית ושכר בצידה
- תקלה ברכב
- אנשי החימוש עושים נפלאות ואנו מצטיידים
- מראה קשה ומעודד באחד
- מצטיידים ובן-דודי ניצל
- החלל הראשון
- המ"פ רפי בר-לב מגיע
- היכרות עם הטילים ופתרון החידה
- יש פתרון לא רע
- מגלים את ה-"תפר"
- התקפה ראשונה
- יש כל מיני טיפוסים בצה"ל
- מסיירים את ה-"תפר" ומגיעים לתעלה
- לילה בין הכוחות המצריים
- חוזרים לשטחנו
- מנוחה קלה. מה מניע אותם?
- יש כנות למקלעים!
- על תעוז "חורבה" ושבויים נוספים
- ציוד נוסף
- כמעט מבצעים סריקת קומנדו
- חניון לילה ומידע על המלחמה
- הקומנדו המצרי
- תצפית על ה-"תפר" מעל "חורבה"
- כוננות בלימה ו-"חג" סוכות
- פגישה עם יואב המג"ד
- יום קרב - האם נצליח להשמיד את טנקי המצרים?
- לקראת הצליחה
- תכנית הצליחה
- הצליחה
- הקרב על ראש הגשר
- נפגענו!
- מתארגנים
- מצטרפים לגדוד 184

- [הערפל הטוב והמיטיב](#)
 - [מי ירה עלינו?](#)
 - [ראש גשר רופף אך מתפקד](#)
 - [טנקי צה"ל ממערב לתעלה!](#)
 - ["מיסורי"](#)
 - [נגמ"ש הפצועים](#)
 - [מתאוששים](#)
 - [מגינים על ראש הגשר – ה-"חצר"](#)
 - [הפגזות](#)
 - [הצליחה מתחזקת](#)
 - [הפצצות אוויר](#)
 - [עוד תופעה](#)
 - [מפילים מטוסים](#)
 - [מיראזים משונים](#)
 - [קרב שב"ש \(שיריון בשיריון\) על ראש הגשר](#)
 - [שר הבטחון מבקר](#)
 - [יש בנ"מניקים גם חבר'ה לעניין](#)
 - [קרב אחרון](#)
 - [הפציעה](#)
 - [אני מפונה](#)
 - [בבית החולים מתבהרים הדברים](#)
 - [אפילוג](#)
-

יום שבת, 6 לאוקטובר 1973

גיוס חפז

חיפה. בוקר נאה של סוף הקיץ. שקט במיוחד. יום-כיפור. אני מתכוון לבחינת "מועד ב" בטכניון. "בזכות" אימון ההקמה של הגדוד במאי הפסדתי את מועד א'. דרך החלון אני מסתכל על הנוף היפהפה של מפרץ חיפה. משהו משונה מתרחש. מכוניות צבאיות עולות ויורדות בכבישי השכונה השקטה. ביום כיפור? על כך נופלות ממשלות בישראל! או שמישהו השתגע, או שישנה כוננות רצינית. אני בוחר באפשרות השנייה ומדליק את הרדיו. "קול ישראל" משדר. זה חייב להיות משהו רציני. מודיעים על כוננות. קצת אחרי השעה 14:00 נשמע אות החירום ברדיו. מודיעים שהמצרים והסורים פתחו בו-זמנית בהרעשה כבדה לרוחב כל החזית.

עוד לא אמרו זאת, אבל זה ברור – מלחמה!

אני מתחיל לארוז. אין מה לחכות לרגע האחרון. אוקטובר עדיין חודש חם בישראל אבל אני ארוז גם "דובון". "לא כל המלחמות נגמרות בשישה ימים" אני אומר. אני נוסע למרכז הגיוס בכרמל.

אחרי זמן מה מגיעים מספר מספיק של מילאומיניקים כדי למלא אוטובוס ולנסוע. יש להזדרז. זה ברור. לסדירים יהיה קשה להחזיק מעמד זמן רב לבדם.

אילתור ויוזמה

תקלה ראשונה. קצין הגיוס אינו מוכן לשחרר אוטובוסים עד שלא מגיעים מספיק לוחמים למלא אוטובוס שלם לאותו בסיס. מנסים לשכנע אותו אבל הוא בשלו: "אלו פקודות הקבע".

אחד מנהגי "אגד" ניגש לטלפון ומצלצל למרכז ההסעות של "אגד". אחרי מספר דקות חוזר: "זה בסדר, אפשר לזוז. אגד אישרו". זהו זה. "אגד" מנהל את המלחמה.

קצין הגיוס עדיין מתעקש "שאף אחד לא יזז בלי אישורו" אבל החבר'ה עולים לאוטובוס ורק אז הוא נעתר ורושם את אלה שיצאו. מכאן להבא, האילתור והיוזמה יהיו הגורם מכריע.

ב- 21:30 אנו מגיעים באוטובוס לבסיס הימ"ח (מחסני חירום) האוגדתי ליד באר-שבע. מגיעים בקבוצות קטנות. איננו מכירים את הבסיס. הגדוד הוקם רק 5 חודשים לפני כן ועדיין לא הספקנו להיות בבסיס עצמו, רק באימון ההקמה בצאלים. בבסיס איש אינו מקבל את פנינו או מכוון אותנו. שוב מאלתרים.

נהג האוטובוס, כידוע, "רק צריך להוריד אותנו בשער ולנסוע". הוא נעתר לבקשתנו ומסיע אותנו ברחבי הבסיס הענק בניסיון לאתר את יחידותינו. אני מוצא את סככות הפלוגה שלנו. חלק מהחבר'ה כבר ישנם. בהמשך מגיעים נוספים.

למרות שאסור לנסוע בכבישי הבסיס עם נגמ"שים או טנקים, אנו מניעים את הנגמ"שים והטנקים ונוסעים להתארגן. אין משהו אחר. מאלתרים. הטנקים נוסעים לבורות התחמושת. יש! בעבודה מאומצת מעמיסים הטנקיסטים את הפגזים על הטנקים.

במקביל אנחנו נוסעים לנשקייה. אז מתחילה להתחוויר תמונה פחות מעודדת. הנשקייה פשוט ריקה. לא מקלעים, לא רובים, לא משקפות, לא מצפנים. שריון, ועוד יחידת סיור, מה יעשו בלי משקפות? זה כמו להילחם בעיניים עצומות. מרחוק מזהים מחסן מואר ותור לוחמים לפניו. ניגשים לשם. למזלנו רוב הלוחמים באוגדה חדשים ולא מכירים זה את זה. אז נעמדים בתור עם כולם. זכינו לקבל "מתנת אלוהים": 4 רובים ושני עוזים. עכשיו הפלוגה כבר יכולה להילחם! מזכיר קצת את מלחמת השחרור אבל ממשיכים להתארגן בתקווה לאתר ציוד נוסף בהמשך. בינתיים אין זהו.

יום א', 7 לאוקטובר 1973

נעים לחזית התעלה על שרשראות וציוד חסר

בערך בשעה 01:00 בלילה מתקבלת הפקודה לנוע "איך שאנחנו, על הזחלים" לכיוון התעלה. גם זהו אילתור. תיאורטית צריך לנוע על מובילים. מאוחר מדי ודחוף מדי בשביל זה. צריך לנוע על השרשראות. הסדירים לוחמים קשה ביחסי כוחות מסוכנים. רבים מאתנו מכירים את חזית התעלה. כל הערב עוברות בראשי מחשבות איך יעמדו הסדירים המועטים מול התקפה מצרית גדולה. אין לנו עדיין מידע על המתרחש בתעלה אבל ההרגשה היא שצריך להזדרז לעזרתם. בכל זאת דרוש עוד קצת זמן להתארגנות. מתקינים את מכשירי הקשר, מתארגנים כמה שאפשר ובערך בשעה 3:00 יוצאים לדרך.

עלינו לגמוע כ- 300 ק"מ על השרשראות. תענוג קטן ללוחמים ולכלי הרכב כאחד. הכלים לא בנויים לנסיעה ארוכה כזאת ללא עצירה ו-"טיפולים" וברור שלא כולם יגיעו תקינים. אבל חלקם יגיעו וזה העיקר.

ברגע האחרון מפנה את תשומת ליבי אסף אביזוהר הקמב"ץ הפלוגתי לארגז גדול מונח בקצה הסככה ומציע שניקח אותו. הלוחמים מקבלים ההחלטה ברוח טובה להפליא. הרי הארגז גדול, תא הלוחמים קטן, והמרחק גדול. בדרך יפתחו את הארגז ואז יתברר שזוהי משקפת "מגבר אור כוכבים" לראיית לילה. מצוידת היטב עם מכסים ובטריות. בעתיד יתברר שזוהי המשקפת לראיית לילה היחידה בכל האוגדה! עוד נשלם ביוקר על יוזמתנו בלילות ארוכים ללא שינה.

ובכן, גדוד הסיור 87 של האוגדה יוצא למלחמה.

יש פגזים לטנקים. אבל אין מקלעים, אין משקפות, אין מצפנים, אין רימונים. יש שני רובים ועוזי לכל נגמ"ש ועוזי אחד לכל טנק. גם זו לטובה. מצד שני, מצב הרוח אינו ירוד. להיפך, "מלחמת"י. מקווים להשלים את החסר בדרך או כשנגיע. חוץ מזה צה"ל זה צבא ה-"ברדק". זה ידוע. הצבא שמנצח הוא זה שידוע להסתדר עם ה-"בלגן" הכי טוב, לא זה שהכי מסודר מראש.

עם שחר עוברים את באר-שבע. לאור הבוקר אני מסתכל על הנגמ"ש ומגלה לתדהמתי שלא רק מקלעים חסרים, גם כנות (תושבות) למקלעים אין. אני מביט לפנים ולאחור. מבחינה זאת צה"ל מאורגן כראוי. לכל הכלים אין כנות. גם לא לטנקים. צה"ל, מסתבר, עוד לא הספיק להסב הכלים מ-"צבא ארה"ב" לתקן הצה"לי.

בדרך עוקפים כלים שנתקעו ונוסעים ללא הפסקה. העיקר להגיע לחזית מוקדם ככל האפשר. אוכלים רק מה שהבאנו מהבית, אם בכלל. חלקנו צם ביום הכיפורים כך שכמעט לא אכלו כלום כבר 48 שעות.

רפי בר-לב המ"פ עוד לא הגיע. מסתבר שהוא בטויל בארה"ב. גדעון פרידמן ה-"סמך" מפקד על הפלוגה מנגמ"שו ואסף אביזוהר הקמב"ץ עוזר לו ממרום הטנק של רפי המ"פ.

קובעים את קו החזית

אנחנו מגיעים ותופסים עמדות מול המצרים באיזור תעוז "טלויזיה" מדרום מערב ל-"טסה" ובכך בעצם קובעים את קו החזית. אני מסתכל בשעוני. השעה 14:00. בדיוק 24 שעות אחרי תחילת המלחמה. זהו למעשה זמן שיא כי לפי תרגולות צה"ל, כוחות המילואים אמורים להגיע לחזית תוך 48 ולא 24 שעות. אני שמח להווכח שקו התעוזים, הוא קו ההגנה המקורי והעיקרי של "קו בר-לב", נמצא בידינו. לעומת קו המעוזים שהיו על קו המים של התעלה, קו התעוזים היה שורה של בונקרים מבוצרים ומצוידים הממוקמים על גבעות השולטות היטב על התעלה כ- 8 - 7 ק"מ ממזרח לה, ולו חשיבות טקטית רבה. גם תעוז "כישוף" מדרום לנו לא נכבש ע"י המצרים וזה מעודד. לימים נודע לנו על הקרב הקשה שניהלו הסדירים, חטיבה 14, ביממה האחרונה על מנת לשמור את קו התעוזים ובמיוחד "טלויזיה" בידינו. אז לא ידענו. האוגדה שלנו, אוגדה 143 בפיקוד האלוף שרון, מסתבר, אחראית על הגזרה המרכזית של חזית הדרום ומעתה יהיו מתחמי "חמוטל" "מכשיר" ו-"חמדיה", התעוזים "טלויזיה", "כישוף" ו-"חורבה" והצירים "עכביש" ו-"כספי" (ציר החת"ם) עולמנו החדש עליהם נבלה שעות רבות, עד ליל הצליחה ב-15 לאוקטובר. חטיבות האוגדה הן:

חט' 14 בפיקוד אל"מ אמנון רשף, חט' 421 בפיקוד אל"מ חיים ארז וחט' 600 בפיקוד אל"מ טוביה רביב.

חט' 14 היא חטיבה סדירה והם אלה שספגו ובלמו את התקפת הפתע. רבים מהם נפגעו והחטיבה הושלמה ע"י אנשי מילואים כך שעכשיו היא מעורבת. מצפון לנו, בגזרה הצפונית, אוגדה 162 בפיקוד האלוף ברן. מדרום לנו אוגדת האלוף אלברט. ימים אחדים לאחר מכן יהרג האלוף אלברט ויוחלף ע"י קלמן מגן.

לחלץ את המעוזים?

עם חושך מקבלים פקודה להתכונן לחדירת לילה לחילוץ אנשי המעוזים. מה? הם עוד לא חולצו? לא ידעתי. אם חדירה, אז הסיור יוביל. הסיור זה אנחנו. אם הסיור יוביל, צריך ללמוד את הצירים. אני פורס את המפה ומנסה לנחש באיזה צירים ניסע ולומד אותם כמה שאפשר. זה גורלנו, אנשי הסיור. המפקדים עסוקים בתכנון הקרב ורק ברגע האחרון אנו יודעים את נתיב הנסיעה. כבר התרגלנו וזה לנו טבע שני. מגיעה ידיעה או פקודה על פעולה כלשהיא, מיד מנחשים איפה ייסעו ולומדים הצירים. אם נחכה עד שנדע בדיוק, לא יהיה זמן ללמוד אותם כמו שצריך. שעות עוברות כך ולבסוף מתבטלת הפעולה. לימים נודע לנו על האבידות הרבות של השיריון בנסיון לעזור למעוזים ביומיים הראשונים, לפני שהגענו. באיזור כבר ממוקמים אלפי חיילים מצרים חמושים בטילים ובזקוקות. אני מניח שבמיוחד קשה הדבר למח"ט 14 אמנון רשף. מצד אחד היו המעוזים בגזרתו והוא חש אחריות לגורלם. מצד שני כבר איבד רבים מלוחמיו בניסיונות להגיע למעוזים.

מה יהיה על אנשי המעוזים? ליבי כואב. אני מכיר את קו התעלה וקשה לי לתאר את לוחמי המעוזים ללא חילוץ. למה לא פונו מיד? הרי לא עליהם היה להדוף התקפה כוללת. בשביל זה הרי נבנה קו התעוזים. אינני מבין אבל גם לא שואל.

החלטת הביטול קשה אך נכונה. אין טעם לשחוק את שארית השריון בפעולה שאבידותיה וודאיות. מה גם שאיננו מאורגנים מספיק. אפילו מקלעים אין לנו עדיין.

מאוחר בלילה אנו נכנסים לחניון לילה ב-"כוננות גבוהה", כלומר כל הזמן לפחות לוחם אחד ער בכל כלי וכולם ישנים על הכלים. מעכשיו ועד סוף המלחמה רק ככה "נישן". תנומות קצרות במצב ישיבה בנגמ"ש או בטנק, מנסים למצוא תנוחה סבירה בין בליטות הפלדה הרבות של הכלים.

גדוד הסיור

גדוד הסיור האוגדתי הוא יצור חדש ושונה בצה"ל. הוא הוקם במאי 1973. המחשבה בצה"ל היתה שאת תפקידי המודיעין והסיור הקרבי יש לבצע בכוחות משוריינים ולא בג'יפים המסורתיים.

לכן יש לגדוד הסיור שלוש פלוגות משורינות של טנקים ונגמ"שים במעורב המיועדות למשימות סיור, תצפית, ניווט, הובלה ולחימה הקרובות יותר לקו האש וכן פלוגת ג'יפים "רכים" לאותן משימות אך רחוק יותר מקו הלחימה.

לכל פלוגה משורינת ארבע מחלקות. שתי מחלקות טנקים תקניות של שלושה טנקים כל אחת ושתי מחלקות נגמ"שי סיור מוגדלות עם ארבעה, במקום שלושה, נגמ"שים בכל מחלקה. לכל מחלקת נגמ"שים קצין נוסף בתפקיד סמ"מ. כמו כן לכל פלוגה יש קמב"ץ (קצין מבצעים) פלוגתי, מה שביחידות רגילות קיים רק ברמת הגדוד. בהתאם, גם הפיקוד ומכשירי הקשר שונים מיחידות השיריון הרגילות.

כל המפקדים בפלוגות הסיור "ירדו רמה אחת" כדי לשרת בסיור. כלומר מי שהיה מ"פ בסדיר, עכשיו הוא מ"מ בסיור. מי שהיה מ"מ הוא עכשיו סמ"מ, תפקיד ייחודי לסיור. המ"פים כולם מפ"ים ותיקים שאחרת היו מג"דים או סמג"דים. המג"ד הוא איש סיור ותיק.

אין טוראים בפלוגות הלוחמות. כל הלוחמים הם סמלים וותיקים מיחידות קרביות. צנחנים, שיריון, גולני, נח"ל וכמובן אנשי פלוגות סיור. לכל נגמ"ש שני נהגים על מנת שיוכלו להתחלף ב-"תעסוקת האין קץ" של מחלקות הסיור.

למ"פ הסיור שלושה מכשירי קשר במקום שניים כרגיל. מהם שני מכשירים עם "לחצנים" להחלפת תדרים במהירות. כלומר 'קשר ברמת מג"ד' כדי שיוכל להאזין ולהיכנס בשעת הצורך לרשתות של יחידות המשנה של האוגדה. מאותה סיבה יש למ"מים שני מכשירי קשר, אחד "לחצנים", כלומר "קשר ברמה פלוגתית" במקום מכשיר אחד.

יעקב אשבל הקשר הנאמן שלי, סמל שיריון וותיק, שם לב עוד בבסיס היציאה שלנגמ"ש שלנו ניתן להתקין מכשיר קשר שלישי. הוא תפס יוזמה, "גירד" מכשיר נוסף, ועוד עם "לחצנים", כך שיש לי שלושה מכשירי קשר. 'כמו מג"ד', מעיר אשבל בחיך.

מ"פ הפלוגה שלנו, פלוגה ב' הוא סרן רפי בר-לב מחיפה. הוא שירת כקצין בסיירת מטכ"ל ואח"כ כמ"פ טנקים בסיני. אות הקריאה שלנו, פלוגה ב': "בזוקי".

הסמ"פ: סרן גדעון פרידמן מקיבוץ נגבה, קצין נגמ"שים.

הקמב"ץ (קצין מבצעים): סרן אסף אביזוהר מת"א. קצין סיור וותיק. הוא הועבר לגדוד מאותה פלוגת סיור ממנה הועברתי גם אני כך שאנו מכירים.

מ"מ טנקים מס' 1 הוא סגן מאיר קאופמן מה-"קריות" ומ"מ טנקים מס' 2 סגן משה אבניאלי מאשקלון. שניהם מ"מי טנקים מנוסים.

מ"מ מח' נגמ"שי סיור מס' 3 הוא סגן עמי פרידמן, בן קיבוץ שפיים ששירת בסיירת שקד. הסמל שלו הוא חיליק פלצר מקיבוץ גבת, בוגר פלוגת סיור.

מ"מ מח' נגמ"שי סיור מס' 4 הוא אני, איציק אגם, בן קיבוץ העוגן. תחילה שירתתי בנח"ל ובבה"ד 1 ואח"כ עברתי הסבה ושירתתי בפלוגת סיור שריון.

הסמ"מ שלי הוא סגן צביקה טננבאום מחיפה. קצין שיריון מנוסה.

מפקד הנגמ"ש השלישי שלי הוא סמל קובי ברג מקיבוץ דברת, גם כן בוגר פלוגת סיור.
סמל הנגמ"ש שלי הוא אפריים גפני מכפר הס, "סתם סמל צנחנים" שהספיק לתפוס כמה מעקרונות הסיור באימון ההקמה והשאר ישלים בהצלחה ובמהירות בימים הקרובים.
מכאן שלפחות הפלוגה שלנו, פלוגה ב', מאוישת במפקדי סיור רבים יחסית, דבר שבקרב יתבטא באופן פעולותיה.
מפקד הגדוד הוא סא"ל בנצי כרמלי. אות הקריאה של גדוד הסיור: "שקמה".
מפקדי הפלוגות האחרות בגדוד הם:
מ"פ פל' משורינת א': סרן רפי מצפון. שלה "אוקלנד".
מ"פ פל' משורינת ג': סרן יגאל אבירי. אות הקריאה שלה "גנשין".
מ"פ פל' הג'יפים: סרן ישראל זוהר.

יום ב', 8 לאוקטובר 1973

טבילת אש - האם נמצא את הקת"ק?

היום נטעם טבילת אש ממשית ראשונה. עם שחר אנו עולים לאיזור תעוז "כישוף" ולתפיסת הרכס שלו. נעים בזהירות ובמבנה קרבי כי עדיין לא ברורים מיקום האויב וקו החזית. הרי בדיוק לשם כך אנו עולים לעמדותינו. עולים לעמדות "כמו שצריך". מורידים אנטנות והמפקדים נעמדים בכלי הרכב כדי שהכלים לא ייצטרכו לעלות גבוה מדי ולהתגלות.

ברגע שתופסים את עמדותינו, אני שומע שריקה חזקה ומוכרת. לוקח לי שבריר שניה להיזכר. ארטילריה! מפגיזים אותנו בפגזי ארטילריה. בדיוק מעל לראשינו. הרבה פגזים בבת אחת. השריקה חזקה במיוחד. "מדפים!" אני צועק בקשר הפנימי ויורד למטה. הצעקה כמעט מיותרת. רובם מכירים את משמעות השריקה שמעלינו ואת "תרגולת ההפגזה". סוגרים מדפים במהירות ושמואל גרוס, נהגי הנאמן, סמל שריון וותיק גם הוא, "חותך" שמאלה חזק מבלי שיחכה לפקודה כדי לצאת מהר ככל האפשר מהאיזור המופגז.

איך בדיוק גילו את מקומנו כל כך מהר? הרי עלינו "כמו שצריך", אני מהרהר לעצמי תוך כדי שמיעת ההתפוצצויות מחרישות האזניים מסביב לנו.

למרות ההפגזה המפתיעה והחזקה יוצאים כל כלי הפלוגה ממנה בשלום. הפגזת ארטילריה, כבדה ככל שתהיה, לעיתים רחוקות מסבה נזק ממשי לנגמ"שים או טנקים. במיוחד אם סוגרים מדפים. רסיסי הפגזים לא חודרים את השריון ויכולת התנועה מאפשרת לנו לצאת מהאיזור המופגז מהר יחסית.

אנחנו מתארגנים שוב למרגלות הרכס. גדעון הסמ"פ מאתר איזור מתאים ומרוחק יותר ואנו עולים לעמדות שוב. הפעם במשנה זהירות. ברגע שהגיענו לעמדות - שריקת פגזי הארטילריה! טיווח מדויק להפליא, בדיוק מעל לראשינו. שוב המוני פגזים בבת אחת. ניתן להבחין מעצמת השריקה.

שוב סוגרים מדפים במהירות ויוצאים מאיזור הטייווח.

לעזאזל. שפעמיים יגלו אותנו המצרים שממול? זה מוגזם. מחשבה ראשונה שעולה בראשי: קת"ק (קצין תצפית קדמי) מצרי ודאי מסתתר איפה שהוא בשטחנו ומטווח אותנו. אני מביט לאחור ומאמץ את עיני. משקפות עדיין אין. איזו גבעה בשטחנו היתה יכולה להתאים לקת"ק מצרי? הגבעות רבות ואף אחת לא נראית לי טובה יותר מהאחרות. אני מיסב מבטי לכלים האחרים של הפלוגה. כל הקצינים, ללא יוצא מהכלל, מבלי שנדבר בינינו, עושים בדיוק כמוני. מביטים אחורה ומחפשים. כפי שקרה בעבר ועוד יקרה רבות במלחמה זו, כולם "חושבים בראש אחד", מסתבר. אני קצת מתוסכל. אם היה מוטל עלי לחפש את הקת"ק המצרי, איפה בכלל הייתי מתחיל? המדבר גדול, הגבעות רבות ומשקפות אין. ברגע זה אני שומע את גדעון הסמ"פ בקשר הפלוגתי: "4 (זה אני) כאן בזוקי". "כאן 4 רות", אני עונה ב-"תקן מקוצר". "כאן בזוקי, אתר והשמד את הקת"ק". ככה. דחילק גדעון. "אתר והשמד" הה? לפחות תגיד "חפש" או "תנסה למצוא". אני חושד באסף אביזוהר ידידי שיש לו יד במזימה זאת ומתאר לעצמי את החיוך הציני של "נראה אותך עכשיו, מ"מ סיוור איציק אגם" מתחת למשקפיו העבים.

מה עושים?

מה עושים? אני עושה "תטל"ג עצמי". תטל"ג: "תרגיל טקטי ללא גייסות". כלומר, אתה חושב מה היה עושה האויב ומה יעשו כוחותינו אילו... אם הקת"ק נמצא מאחורינו, בודאי התמקם בלילה. אם הלך ברגל, הרי היה צריך לחצות את כביש החת"ם (חיל תותחנים) העובר למרגלות ולאורך התעוזים ממזרח להם.

אם עבר את הכביש ברגל, ואם עבר באיזור חולי, אולי אוכל לגלות את עקבותיו בחולות.

הרבה "אם" אבל כדאי לנסות.

אני מזכר בסיוורים לאורך גדר המערכת בבקעה וברמה. הגששים הבדואים היו הולכים לפנינו. לפתע נעצרים, מודיעים לנו ש-"כאן עברה חוליה" ופונים "בעקבותיה". אנחנו, ה-"רגילים", לא רואים כלום. לא עקבות ולא בטיח. אבל הגשש הבדואי הולך בבטחון רב, עוצר מדי פעם, מחליף כיוון וממשיך בשתיקה ואנחנו איתו כאבטחה עד שאמנם מזהים את החוליה שחדרה ומטפלים בה. הדבר הפליא אותי ושאלתי את הגשש איך הוא רואה עקבות ואני לא? בד"כ לא היו עונים. זה גם סוד צבאי וגם מקצועי. אבל מדי פעם, אחרי שהתיידדנו, "נידב" לי מידע. הנה אבן הפוכה. הנה שיח רמוס קצת. אני לא רואה הרבה, איך הוא כן? פעם אמר לי אחד מהם: "אם הייתי חוזר הביתה מהמרעה וחסרה לי כבשה או עז אחד, אבא שלי היה הורג אותי. אז אם מצאתי עקבות של כבשים ועיזים, עקבות של אנשים לא אראה?" השכנעתי אבל לא ראיתי.

לו רק היה לי איזה גשש בדואי קטן עכשיו.

אני מסמן לצביקה הסמ"מ לנוע בעקבותי ונוסע קודם צפונה לאורך ציר החת"ם ולאחר מכן בנסיעה איטית דרומה לאורך הכביש. אפריים גפני הסמל מסתכל בריכוז רב ימינה ואני שמאלה. כך גם עושים צביקה וסמלו. עם ארבעה זוגות עיניים אולי, בעה"ש, נזהה עקבות חוצות את הכביש.

אנו נעים לאט. עוברים את מקום הפלוגה וממשיכים. קצת לפני ואדי קטן החוצה את הכביש משמאל ודיונת חול מימין. אני מסמן לצביקה לבדוק את הדיונה וממשיך על הכביש עצמו.

הפגזה מצרית מסיבית ושכר בצידה

ברגע שמגיעים למקום חציית הוואדי - שריקה אדירה. כמו אלף פגזים שנופלים עלינו בבת אחת. המקום ללא ספק מטווח היטב. התפוצצויות, עשן, אבק ורעש מחריש אזניים. סוגרים מדפים במהירות ושמואל הנהג שוב מושך חזק שמאלה להתרחק מאיזור ההפגזה. הפעם ההפגזה חזקה במיוחד ולוקח לנו קצת זמן לצאת מהאיזור המטווח. לבסוף נעמדים במרחק בטוח מהפגזים. הם ממשיכים ליפול בהמוניהם. מעולם, לא לפני כן ולא אחרי כן, אפילו לא בימי ההפגזות הקשות על ראש הגשר כמה ימים מאוחר יותר, לא ראית בהפגזה מרוכזת ומסיבית כזאת. אנחנו מסתכלים בהשתאות על התופעה. הפגזים נופלים כמו גשם. עשן ואבק נכנסים לעיניים ולנחיריים. מצד שני, זה סימן טוב. אולי כאן באמת חצו הקת"ק המצרי וחבורתו את הכביש? אם כך, עבדו בחכמה רבה כי בואדי סלעים ושיחים קטנים כך שקשה יותר לגלות עקבות.

למרבה דאגתי אינני רואה את הנגמ"ש של צביקה הסמ"מ והוא גם לא עונה בקשר. חרדה אוחזת בי. חרדה אופיינית כל כך בשריון כאשר מישהו לא עונה

בקשר. לכן מקפידים תמיד לענות מיד. ואם לא עונים אז.... אני אפילו לא רוצה לחשוב בכיוון זה. הרי רק אתמול הגענו. ההפגזה נגמרת והעשן מתפזר לאט. אני מבחין בצללית הנגמ"ש של צביקה. מחכה עוד כמה דקות ש-"יתבהר" ואז הקלה - צביקה עומד בנגמ"שו ומנופף בידו לסמן שהכל בסדר. עברו כמה דקות דאגה מורטות עצבים. מסתבר שרסיס פגז פגע בבסיס האנטנה של צביקה ולכן לא יכול היה לענות בקשר. מעולם לא שמחתי כל כך שאנטנת הקשר נפגעה. צביקה עוסק בהעברת הקשר לאנטנה שלא נפגעה ואני מחפש עקבות בואדי. "אבן הפוכה". "שיח רמוס", אני משנן לעצמי. אני חושב שמזהה משהו. בכל זאת קצת למדנו מהגששים הבדואים, מסתבר. אנו ממשיכים במעלה הוואדי ועכשיו העקבות נעשות ברורות יותר. כשלושה אנשים להערכתך.

ממשיכים לנוע לפי העקבות ומגיעים לרכס שבסוף הוואדי. רק אז מסתבר לי למה התמקם הקת"ק המצרי על גבעה זו. היא גבוהה רק במקצת משאר הגבעות אך זה מספיק ליושב עליה לראות בבירור את כל כוחותינו הפזורים בשטח. מישהו בצד המצרי עשה "ניתוח שטח" מעולה, אני חושב לעצמי. וגם חושב שאילו היה הקת"ק קצין מודיעין ולא קצין ארטילריה, היה יושב שם בשקט ומדווח למצרים על תנועות כוחותינו. מה הועילה לו ההפגזה? רק גילה את עצמו. בסופו של דבר גם את מבצע הצליחה התחלנו בדיוק מאיזור זה. מפחיד לחשוב על כך. מאוחר יותר יתברר שאמנם היה עם הקבוצה קצין מודיעין מצרי בכיר. אבל אני מקדים את המאוחר. למה טווחו איזו פלוגה חסרת חשיבות ולא גרמו כל נזק אבל התגלו? לך תבין. ועוד מצאו להם עם מי להתעסק. פלוגה ב' של גדוד הסיור!

אנחנו ממשיכים על פי העקבות ומתקרבים לגובה שלדעתי כבר לא יעיל לתצפית. הם צריכים להיות איפה שהוא קרוב. אנחנו עוצרים אך לא רואים שום דבר חשוד. צביקה הסמ"מ מתייצב ב-"מבנה קרבי" מימין וקצת מאחור. קצין טוב צביקה. לא צריך לומר לו. הוא מבין מה הולך ומתייצב במקומו הנכון בעצמו.

בני אהרון הוא מקלען ימין שלי וסמל ותיק מגולני. על פי מבטאו הוא ממוצא עירקי ואני שואל אותו אם יודע ערבית. הוא עונה שכן, לא לפני שדורך את רובהו כרומז לי שהוא "קודם כל לוחם ואח"כ מתורגמן". מקלעים עוד אין לנו. תצחק להם שיצאו וייכנעו, אני אומר לבני.

"יללה יא אחי" צועק בני אל הגבעה, "אטלעו ועירפו אידאק". כלומר: יללה אחי (ככה, ב-"ידידות") צאו החוצה והרימו ידיים. כך אני מבין מקצת הערבית שידעתי.

והנה הפתעה. כ-20 מטר לפנינו מתרומם החול וממנו עולים שלשה חיילים מצריים.

הסוואה מצוינת, אני מציין לעצמי.

הם מתקרבים אלינו ברישול מה. אני שם לב שאין כל פחד בעיניהם. אפילו את ידיהם מרימים ברישול רק לחצי הגובה. כאילו אמרו: "או-קיי. היה משחק צופי ואנחנו הפסדנו. עכשיו אנחנו עוד פעם חברים". אין להם סימני דרגות. "יעני כולם טוראים" לוחש לי בני. אנחנו מודיעים לגדוד על התפיסה ובינתיים בני ממשך:

"איפה מכשירי הקשר והנשק?", שואל בני את מי שנראה כבכיר ביניהם. כפי שנוכחנו גם בימים הבאים, ניתן להבחין בקלות בהבדלי הדרגות בצבא המצרי על פי הבגדים, הנעליים וההתנהגות גם מבלי שמזהים את הדרגות. "אין לנו שום נשק ומכשיר קשר", עונה הנשאל. "ניצלנו ממסוק שנפל וטעינו בדרך".

נו, זה כבר עלבון לאינטליגנציה שלנו. בני מתחיל לחקור ביתר תקיפות וגם מכוון אליהם את נשקו. הוא הרי קרא להם "אחי" וככה הם משטים בנו?
אני מחליט להפסיקו ולהשאיר את החקירה לקצין המודיעין (קמ"ן) הגדודי קוקי לימון שכבר נראה מגיע בדהירה על נגמ"שו. זהו תפקידו ולנו יש משימות אחרות. את שלנו כבר עשינו. הרי ההפגזה כבר פסקה מזמן.
בערב עברתי ליד את קצין המודיעין הגדודי ושאלתי על השבויים. מסתבר שאחד מהם היה אל"מ במודיעין המצרי וכבר הועבר אחורה לתישאול אצל ה"גדולים". בדיעבד הסתבר שהיה השבוי הבכיר ביותר שנפל בידי צה"ל במלחמה. תודה לך גשש בדואי אלמוני.

תקלה ברכב

אנחנו משאירים את השבויים בידי הקמ"ן ויורדים מהגבעה כדי להצטרף לפלוגה שבינתיים התחילה, מסתבר, להיכנס לכוננות קרב בלימה על "חמדיה".
בעקבות ההצלחה הראשונית של ההתקפה של אוגדת ברן קיבלה האוגדה שלנו, אוגדת שרון, פקודה לנוע דרומה. אך מוחלט להשאיר את גדוד הסיור במקומו כדי שלא להשאיר את הגזרה פרוצה. ואמנם אחה"צ ינסו המצרים להתקדם בגזרתנו ובמשך שעות ארוכות היה גדוד הסיור הכוח היחידי שבלם אותם.

אנחנו חוצים את ציר החת"ם ומתחילים לעלות לכיוון הפלוגה. אבל הנגמ"ש שלנו מתחיל לקרטע. לא סוחב. במהרה מתמלא הנגמ"ש בריח שמן שרוף. "הלכה התמסורת" אומר לי שמואל הנהג בקשר הפנימי. הנסיעה הארוכה לחזית בכל זאת גובה את חובה עכשיו. אני מודיע לגדעון הסמ"פ על התקלה ומבקש ומקבל אישור לנסוע ל-"טסה", מפקדת החטיבה והאוגדה. שם הסיכוי להחליף התמסורת טובים יותר. בדרך לטסה אני מהרהר איך אוכל לזרז את התיקון. אנחנו הרי בעלי ניסיון. החשמלאי בדיוק בשק"ם. מפעיל המנוף איננו. ובכלל חכו בצד עד שנתפנה. אולי מחר.

אנשי החימוש עושים נפלאות ואנו מצטיידים

אנחנו מגיעים לטסה והנה זה פלא! סככת התיקונים שוקקת חיים ומעש. יש בה מספר "רמפות". על כולן כלים בתיקון ואנשי החימוש עובדים ומתקנים "כמו משוגעים". מנוע יוצא ואחר מוכנס במהירות רבה. כך גם תובות, תותחים, ומה לא. קצין חימוש נמרץ מחליט במהירות איזה כלים פגועים יתוקנו ואיזה נידונו לפירוק כדי שישמשו מקור לחלקים הדרושים לתיקון האחרים. ה-"מפורקים" עומדים בצד ומידי פעם מוציאים מהם חלקים. אנשי החימוש עושים עבודה נפלאה. מאלתרים בלי הרף ומכשירים כלים רבים. מדי פעם מתחילה הפגזה. כולם עושים הפסקה קלה ומיד חוזרים לעבודת התיקונים.

כלים פגועים רבים. אנחנו מזהים הרבה צנטוריונים ולנו יש פטונים. לא היינו מודעים להתקפה של אוגדת ברן שלא הצליחה ואלו הכלים שלהם. להם יש צנטוריונים. אבל יש גם כלים פגועים שלנו.

באותו יום עדיין לא ידענו על יעילותם האכזרית של טילי ה"סאגר" המצריים שאת טעמם טעמו היום לוחמי האוגדה של ברן. את הטילים, מסתבר, נכיר רק למחרת. היכרות אימתנית למדי.

מיד כשאנו מתקרבים לסככה מתפנה אלינו רס"ר חימוש ועושה בידו "מה הבעיה?" "התמסורת" אנחנו אומרים. הוא מורה לנו לעלות על אחת הרמפות ועוד לפני שאנחנו מספיקים לרדת מהנגמ"ש כבר מנותקים הצינורות ההידרואלים, חברי החשמל והחיבורים המכניים והמנוע "מתעופף" באויר.

מראה קשה ומעודד באחד

בצד הסככות, על גבעה נמוכה, ישובים הלוחמים המחכים לתיקון כליהם. הצוותים אינם מלאים כי רבים נפגעו. הסדירים עם סרבלים ורוב המילואימניקים עדיין בלי. גם אצלם "בלגן" כנראה. כולם תשושים ומדי פעם תופסים תנומה. על ההפגזות "לא שמים". נשכבים באדישות במקום ומתרוממים כשהן נגמרות. מדי כמה דקות מורידים המכונאים טנק או נגמ"ש מהרמפה ומודיעים שהכלי מתוקן. אף כלי לא נשאר יתום. מיד קם קצין או מט"ק ושואל "מי כאן נהג?", "מי כאן תותחן?" וכו'. מרכיבים צוות, עולים על הטנק וחוזרים ליחידה. אני מתפעל מהלוחמים ומהיוזמה. זה לא קל. בכלים אלה נהרגו או נפצעו חבריהם. ברוב הכלים עדיין ניכרים סימני הדם והם יודעים בדיוק של מי הדם הזה. הבעייה היא הפוכה. מדי פעם שומעים את המפקד אומר "אתה מהצטוריונים וזה מג"ח (פטון)" ודוחה את המתנדב ש-"נאלץ" לחכות לכלי הבא.

מצטיידים ובן-דודי ניצל

אפריים גפני סמלי שם לב שאני מביט בכלים המפורקים שבצד והוא לוחש לי מאחור "אתה רואה מה שאני רואה?". הכוונה למקלעים שנשארו עליהם. "בהחלט" אני עונה. "ואתה חושב מה שאני חושב?" ממשיך גפני. "בדיוק" אני עונה. אנחנו יורדים מהנגמ"ש, ניגשים לכלים שבצד כאילו אנחנו בעלי הבית ומתחילים להוריד מקלעים ולשים בצד. גם משקפות ורימונים יש. אני קצת מהסס. אלו הרי לא כלים שלנו. בימים כתיקונם, מה שאנחנו עושים זה פשוט עבירה. אבל הרי איננו לוקחים לטובתנו האישית והציוד נחוץ לנו. מה, אנחנו לא מצה"ל? שמים הכל בערימה בצד ומחכים שיגמרו לתקן את נגמ"שנו. פתאום מתחילה בבונקר הסמוך המולה. מסתבר שלוחם מגדוד 184 הצליח להגיע ברגל מהתעלה, דרך הכוחות המצריים הפזורים בשטח, אל כוחותינו. הוא מתקבל בהתרגשות רבה. יותר מאוחר יסתבר שזהו לא אחר ממשלה'לה אזר, בן דודי ה-"סדירניק" מתל-אביב. עולם קטן. ברשת הגדודית לה אני מאזין דרך קבע אני שומע את הדי קרב הבלוימה. מרגיז אותי שאינני שם. לטנקים אין משקפות והייתי יכול לעזור. המצרים מתקדמים מעבר למסך הטילים שלהם ובקרבות שב"ש (שיריון בשיריון) צה"ל עולה עליהם. למרות החוסר במשקפות מצליחים הטנקיסטים של הגדוד לבלום כוחות גדולים מהם בהרבה.

החלל הראשון

הנגמ"ש שלנו מוכן ואנחנו עולים עליו. ניגשים לערימה שהכננו ומעמיסים כמה שיותר ציוד. הנגמ"ש מלא עד אפס מקום ובקושי יש מקום לחבר'ה. עוד קושרים כמה מקלעים בצדי הנגמ"ש ויוצאים בדרך חזרה.

פתאום אני מבין בקשר שהמג"ד, סא"ל בנצי כרמלי, נהרג. מ"פ פל"א, רפי מצפון, לוקח את הפיקוד והגדוד ממשיך בבלימה. המג"ד היה ההרוג היחידי מהגדוד בקרב זה. הדבר נראה לי מוזר באותו רגע. איך זה רק המג"ד? האם זה מקרה או שהמצרים יודעים מי המפקדים? בהמשך יתבררו הדברים.

המ"פ רפי בר-לב מגיע

אנו מגיעים חזרה לפלוגה וכאשר נודע על הציוד שהבאנו, השמחה רבה. סוף סוף יש מקלעים, משקפות ורימונים. כנות (תושבות) למקלעים עדיין אין אבל מאלתרים מעין משענת מרשת ההסואה. יותר טוב מכלום. מסתבר שלעמי פרידמן מ"מ 3 אין נגמ"ש שני נוסף. לי יש שלושה. הנגמ"ש השלישי שלי בפיקוד קובי ברג בעצם כבר נע עם עמי כל היום. חבל לי להפסיד את קובי ברג. הוא סמל סיור וותיק ומוכשר ויש בינינו קשר טוב. אבל אין טעם להשאיר את עמי בלי "משנה" בעוד לי שלושה נגמ"שים. בינתיים יהיה תחת פיקודו של עמי, למרות שבקשר ימשיך קובי להיקרא "ב4". בערב גדלה השמחה עוד יותר כשרפי בר-לב המ"פ מגיע. אנחנו מכירים רק זמן קצר. אימון הקמה של 10 ימים זהו. למרות זאת חשים הערכה רבה לרפי. הוא שקט, מקצועי ו-"מנהיג". רפי מגיע הישר מארה"ב. את שק הציוד האזרחי שם בטנק ומיד פונה למשימות. מרוב עיסוקים עדיין לא הספקנו לעשות "תיאום כוונות" לטנקים. תיאום כוונות הוא תהליך הכרחי להבטיח פגיעות טובות כי הוא מתאים את כוונת התותחן למצב האמיתי של התותח. אחרת יכוון התותחן למקום אחד והתותח יירה למקום אחר. כבר ירד הלילה, מה שלא מאפשר תיאום כוונות יעיל. למרות זאת מחליט רפי לבצע התיאום לאור הירח. יותר טוב מכלום. הטנקיסטים מבצעים את תיאום הכוונות. כבר למחרת בבוקר ייתברר עד כמה צדק רפי.

יום ג', 9 לאוקטובר 1973

היכרות עם הטילים ופתרון החידה

זה הולך להיות אחד הימים העמוסים ביותר שלנו. עם שחר עולים לעמדות על תעוז "כישוף". אני עולה ממש עד פסגת התעוז כדי לתפוס עמדת תצפית טובה. צביקה הסמ"מ לא רחוק ממני. בתוך שניות מתפוצץ משהו ליד הנגמ"ש שלי. מה זה לעזאזל? אני מרים את עיני והנה משהו זוהר, לבן ומבהיק טס מכיוון "מיסורי" ושוב מתפוצץ לידי. אני יורד קצת ל-"מדרון אחורי" ומסתכל על שאר הפלוגה. הדבר הזוהר הזה עף גם לכוונם.

זהו זה. ברוכים הבאים לעולם הטילים נגד טנקים. למזלנו אנו נמצאים בקצה הטווח היעיל שלהם והטילים הראשונים מחטיאים. לא כך שפר מזלה של יחידה אחרת הנמצאת מצפון לנו. לאלה מיד נפגעו מספר כלים ורפי המ"פ שולח את עמי מ"מ מח' 3 לעזור בחילוץ. בנפגעים המפונים גם ענת נישרי, בן קיבוצי והחבר, ולימים בעלה, של אסנת בת גיסתי. בנוסף, בפלוגת הג'יפים של הגדוד משרת גם גיסי אברהם (במי) ריכטר כקצין סיור. כמעט כנס משפחתי.

אני מבחין בעובדה שרוב הטילים נורים לעברי ולא לעבר צביקה הסמ"מ. גם לעבר הטנק של רפי המ"פ נורים טילים רבים יחסית. במה זכינו?, אני מהרהר. אהה!, נראה לי שהבנתי. המצרים כנראה תורגלו לירות קודם כל בכלים של המפקדים. ואיך ניתן לזהות כלי של מפקד? על פי מספר האנטנות שלו. ככל שרב יותר מספר האנטנות, כך גבוה יותר המפקד שבכלי.

ואני הרי יש לי, בזכות אשבל קשרי הטוב, 'אנטנות של מג"ד' זהו זה. זה גם מסביר את הפגיעה בטנק המג"ד אתמול. המצרים פשוט מכוונים את טיליהם קודם כל לכלים מרובי האנטנות.

מעתה אצטרך להיזהר ולהקפיד בהורדת אנטנות (מכופפים אותן כלפי מטה בעזרת חבליהם ומעלים חזרה ב-"מדרון אחורי").

איך זה שעד אותו יום לא ידענו על הטילים ולא התאמנו בלהיתחמק מהם? אין לי תשובה וזה לא מה שמשנה כרגע. אני חושב לעצמי שאם ניסע ביזגזגים יהיה לטילאים יותר קשה לפגוע בנו.

אנו מבחינים במספר תכונות נוספות אופייניות לטילים. החשובה שבהן: ניתן לזהות את הטיל במעופו בקלות יתירה על פי ההבהק של הרשף שמאחוריו. אלא שאליה וקוץ בה. הטיל היחידי שאותו אינך יכול לזהות הוא זה שעף דווקא אליך כי ראש הטיל מסתיר את הרשף. כלומר, ניתן לזהות את הטילים שעפים לכוון חבריך ולהזהירם אבל רק אחרים יכולים להזהיר אותך עצמך.

יש פתרון לא רע

אז, שם, על רכס "כישוף", אילתרנו תרגולת שהתבררה כיעילה למדי נגד הטילים: ברגע שאחד המפקדים רואה טיל עף לעבר כלי רכב אחר הוא מתפרץ לקשר, לא משנה מי מדבר ומה אומרים בקשר באותו רגע, ומזהיר, למשל, "א1" טיל". אז יודע "א1" שעליו לזוז במהירות ממקומו. תרגולת זו, ביחד עם הנסיעה ביזגזג, גרמה לכך שבכל ימי הלחימה, למעט ה- 18 לאוקטובר אליו עוד נגיע,

לא נפגע אפילו כלי אחד של הפלוגה מטילים מצריים. היה, אם כן, פתרון סביר. רק חבל שלא ידענו על הטילים ובצה"ל לא תרגלו ההתחמקות מהם לפני כן. זה היה חוסך נפגעים רבים. מאוחר יותר התברר לנו שגם ביחידות אחרות פיתחו תרגולת דומה. חושבים ב-"ראש אחד", אחרי הכל.

מתברר שישר לפנינו, במדרון הקדמי של הרכס, המדרון הפונה אל המצרים, נתקעה מח' טנקים. רפי המ"פ מורה לי למצאם ולחלצם. אני מניח שנפגעו. אני משאיר את צביקה סגני מאחור. לפי כללי צה"ל אין לנו עם כלי אחד בלבד. תמיד שניים כדי שיוכלו לעזור אחד לשני אם נתקעים. אבל אין טעם להסתכן יתר על המידה. אם אצטרך, אקרא לו. אני מורה לשמואל הנהג להתחיל לנסוע בזיגזגים ואנו עוברים את פסגת הרכס. הטילים רודפים אחרינו ומתפוצצים לידנו. אני רואה את שמואל מבעד פתח הנהג. הוא עובד קשה כדי לזגזג בתואי החולי ועבודתו נושאת פרי. הטילים לא מרפים, אבל אינם פוגעים בנו. אני מזהה את מח' הטנקים במעין מכתש קטן המסתיר אותם מעיני הטילאים הקטלניים. מסתבר שלא נפגעו. אני אומר למפקד המחלקה שניתן לעלות חזרה לכוחותינו בדרך שבה באנו "אם ייסע אחרינו בזיגזגים". הוא עושה לי סימן שהבין ואני מתחיל לעלות חזרה. שוב הטילים בעקבותינו, מתפוצצים קרוב אלינו בחולות. רגעי חרדה. העליה בתואי החולי קשה ואיטית יותר מהירידה ושמואל גרוס עושה מאמצים עליונים גם לעלות וגם לזגזג. אני מביט לאחור. רק טנק אחד עולה איתנו. השניים האחרים, "בית דין לא יוציא אותם". להיות שוב חשופים לטילים? זהו המפגש הראשון של כולנו עם הטילים. קשה לבוא אליהם בטענות. אנו מגיעים בשלום אל מעבר לרכס. מאוחר יותר ייצאו גם שני הטנקים האחרים. כרגע עברנו כמה רגעי פחד ארוכים. אני תוהה איך מרגישים הלוחמים שלי. לי קל יותר. אני יודע ורואה מה הולך. הם פחות. ידועה האמרה שבזמן סכנה, אי-הידיעה גרועה מהידיעה הגרועה ביותר. לכן אני מנסה ליידע אותם ולערב אותם כמה שאפשר. אני מסתכל לאחור, אל תא הלוחמים, ורואה אותם מחייכים. "מה העניין?" אני שואל את גפני סמלי. והוא, כאילו קרא את מחשבותי אומר לי "החברה מבסוטים מהמבצע". זה מקל עלי. נוצר קשר. הקשר שבין מפקד לפיקודיו. הרי עוד לא הוכחתי את עצמי. אנחנו מכירים רק כמה ימים. ואני יודע. עלי, לא עליהם, להוכיח את עצמי.

רפי המ"פ שואל אותי בקשר "איפה כל הטנקים?". זה נשמע קצת כביקורת. הם לא רצו לעלות איתנו ולא היו "צהובים" (נפגעים בלשון צה"ל) אני משיב. במחשבה שנייה אני מתקן: "הם פחדו לעלות איתנו". אין מה לכסות. זהו. הטילים הם עניין רציני ונצטרך ללמוד להתמודד איתם.

מגלים את ה-"תפר"

מצד שני, ירי הטילים חושף את עמדות המצרים. אני מחליט לנצל ההזדמנות ולנסות לאתר את קו החזית ביתר דיוק. זהו תפקיד הסיור. לא צריך לחכות לפקודה מפורשת.

אי-אפשר לעלות לפסגת התצפית עם הנגמ"ש כי מיד "חוטפים", אז אני עולה כמה שיכול עם הנגמ"ש ומשם ברגל לעמדת התצפית של תעוז "כישוף". לשמחתי אני מוצא בה את המשקפת 20x120 על הכנה שלה. אני מזהה טילים ביציאתם לפי הרשף הבוהק שלהם. לאט לאט אני מסמן על המפה שלי את קו הטילאים וקו נוסף במרחק של כ-3 ק"מ מהם לציון קצה הטווח היעיל שלהם. אני נוכח לדעת שהמשקפת אמנם מכוונת היטב לכיוון התעלה, אבל אינה יעילה לכיוון מתחם "מיסורי" שמצפון לנו ושמןנו נורים עכשיו רוב הטילים. רק מגג

העמדה ניתן לצפות היטב לכיוון זה. מה עושים? אפרים גפני, סמל הנגמ"ש, הוא מושבניק. עם קצת "מפתחות פתוחים" מושבניק יודע לפרק ולהרכיב הכל. אני מבקש ממנו לפרק את משקפת 20x120 מהכנה שלה. אפרים קצת מתפלא על המשימה. זו היא הרי עמדת צה"לית ואנחנו שוב "עושים ברדק"? אבל איתור החזית וקו הטילים חשוב יותר. הוא אוסף את מעט המפתחות שבנגמ"ש וניגש למלאכה. בני המקלען ניגש לעזור. מה, רק צנחנים יודעים להתעסק עם משקפות? תוך מספר דקות יוצאים גפני ובני בחיך נצחון עם המשקפת המפורקת ומעלים אותה לגג העמדה. לא קל לכוון המשקפת הכבדה כשאיננה על הכנה שלה אבל מאלתרים משהו, נשכבים על גג העמדה וממשיכים לסמן את קו הטילים וקצה הטווח היעיל שלהם.

אסף אביזורה הקמב"ץ מצטרף אלינו. ביחד אנו מעבירים למפה שלו, היא גם המפה של רפי המ"פ, את "קו הטילים". הקו מתחיל במערב באיזור החווה הסינית, כ-ק"מ צפונה לה, ונמשך לכיוון מזרח לאורך רכס גבעות לא גבוהות אך שולטות היטב. הוא עובר מדרום לקו המצוין במפה את "מיסורי" כ-1-2 ק"מ מצפון לציר "עכביש" ובשליטת אש מצוינת על צירי "עכביש" ו-"טרטור" המובילים למעוז "מצמד" בקצה האגם המר. כעת סתם צירים אנונימיים ובעוד מספר ימים, "כל החזית" תדבר עליהם. כך ממשיך קו הטילים כמעט עד כביש החת"ם, המקום בו מתחיל קו כוחותינו. רוב קו הטילים נמצא על קו גבעות המכוסות בשיחים אפורים של סוף הקיץ. ודאי גם הוסיפו המצרים שיחים נוספים להסוואה. זה אמנם מסווה אותם אבל גם מסמן לנו את הקו שלהם בבירור כי הוא בולט על רקע החולות הצהובים. לכן קראנו לו "הגבעות השחורות של הטילים".

מעתה נדע דבר אחד: יש להיזהר ולהתרחק מ-"הגבעות השחורות" כמו מאש. כל מי שנמצא בטווח שלהן, יזכה במנת טילים קטלנית.

אסף הקמב"ץ ואני, שני "גנרלים זוטרים", מסכמים שעם הרעשה ארטילרית ניתן "להוריד לטילים את הראש" ולטפל בהם אם צריך.

אנחנו שמים לב שלפנינו, על שטח נרחב יחסית שממול לאגם המר הגדול, אין למעשה פעילות רבה של המצרים. לא זיהינו טנקים או טילים בשטח. מדי פעם עוברות משאיות על כביש "לכסיקון", הוא כביש התעלה מהצד שלנו, וזה הכל. לא מזהים היערכות קרבית מצרית לאורך האגם. למעשה ממעוז "מצמד" שבצפון האגם המר ועד קצהו הדרומי של האגם אין כוחות מצריים. "התפר", ייקרא איזור זה מעתה.

האמת?, לא ייחסנו חשיבות עליונה לתגלית זו. פשוט דווחנו כעובדה. לא כך המג"ד החדש. באותו ערב כבר נצא לסייר את איזור ה-"תפר", "במו שרשראותינו".

אסף הקמב"ץ חוזר לטנק המ"פ עם מפתו המסומנת ואני ממשיך בזיהוי. לאחר מספר דקות אני שומע ברשת הגדודית ש "10" מגיע. "10" זה המג"ד. מכאן שהתמנה לגדוד מג"ד חדש במקום סא"ל כרמלי שנהרג אתמול. יש לי חשק להזהיר אותו שלא יעלה לעמדותינו. הרי האנטנות הרבות שלו יהוו מטרה מיידית לטילים המצרים. מי כמוני יודע...

אבל רפי המ"פ יודע זאת והוא יורד קצת למטה, מוגן מהטילים, לפגוש את המג"ד. הם מדברים זמן מה, מעיינים במפות שהביא איתו אסף הקמב"ץ זה עתה והמג"ד יוצא לדרכו. אני עושה לאסף ביד סימן של "איך הוא?" ואסף מחזיר לי סימן של אגודל למעלה, כלומר "מאה אחוז".

ככה זה בצה"ל, "כל ממזר מלך". הפקודים מעבירים ביקורת על המפקדים. אני יודע שכך הדבר גם לגבי. פקודי מעבירים אותי תחת שבט ביקורתם, לטוב

ולרע. ברגע הקובע, לא חשובים דרגתך או תפקידך. אם הוכחתך מנהיגותך, תזכה לשיתוף פעולתם של לוחמיך ויותר מזה. אם לא, אלוהים יעזור לך...
רס"ן יואב ברום הוא המג"ד החדש. מיד עם הפקודות הראשונות הרגשנו נוח איתו. שקט. מקצועי. "חושב". ממעט לדבר. רק לעניין. מנהיגות טבעית. כבר הערב יוכיח זאת במבצע נועז של הגדוד.
לכאורה עבר זמן רב אבל השעה עדיין שעת בוקר. בערך 10:00.

התקפה ראשונה

מקבלים פקודה 'לנוע לעבר "טלויזיה"'. תעוז "טלויזיה" היה בידינו עד יום אתמול אבל בקרב הבלימה הצליחו המצרים להשתלט עליו. זהו תעוז חיוני כי משקיף על "מיסורי", שהוא כעת אויבנו הגדול ביותר, ומהווה עמדה חשובה. אבל מה זה "לנוע לטלויזיה"? הרי שם המצרים. אז תוקפים את "טלויזיה"? אם כן, למה לא מקבלים פקודת תקיפה תקנית עם זיהוי היעד, גודל הכוח עליו, אופן התקיפה, נתיב התנועה, האם יש סיוע ארטילרי ומה מילות ההפעלה שלו? בפעם הראשונה במלחמה זו אני "מתעבן". למרבה הפלא לא הכעיסו אותנו המחדלים עד עכשיו. התקפת הפתע של המצרים והסורים, חוסר הציוד, אי הידיעה על הטילים. הכל קיבלנו כחלק מהעניין. מלחמה איננה פוליסת ביטוח. אבל פקודת תקיפה שלא "כמו שצריך"? לזה אין הצדקה.

לימים התברר שהתקפה זו לא בדיוק תאמה את הוראת הפיקוד ולכן היתה פקודת התקיפה מעומעמת כל כך. בעקבות כשלון ההתקפה של אוגדת ברן אתמול, ובמיוחד לאחר שהתבררה קטלניותם של הטילים, הורה הפיקוד שלא לתקוף יותר. רק לייצב את הקו ולהתארגן. כאשר יגיעו הארטילריה וכוחות הסיוע וכאשר יתפנה חיל-האוויר ממשימותיו בחזית הסורית, יתחדשו הפעולות ההתקפיות בחזית הדרום. אבל למפקדת האוגדה חבל להשאיר את "טלויזיה" החיונית בידי המצרים. חוץ מזה עדיין לא "זכתה" האוגדה לטעום את טעם הטילים.

ובכן, אנחנו נערכים להתקפה על "טלויזיה". רפי המ"פ מורה לי להישאר בתצפית על "כישוף" כדי לדווח על תנועת המצרים "בזמן אמת". מעתה יקפיד רפי שלא להכניס את הנגמ"שים לקרב שב"ש (שיריון בשריון). אין זה תפקידנו. בעת קרב עלינו לבצע את משימות התצפית והדיווח.

הקרב מתפתח במהירות ואני מדווח לרפי על תנועות המצרים ומקומם כפי שביקש. הטנקיסטים עושים עבודה נפלאה אבל הגדוד נכנס במהרה לטווח הטילים. אני מדווח לרפי על טילים שמתחילים לצאת במסלולם הקטלני. כלים של הגדוד מתחילים להיפגע.

חבל שאין איתנו איזה קצין ארטילריה שיוכל "להוריד את הראש" לטילאים, אני מהרהר.

מקבלים הוראה להפסיק את ההתקפה. מישהו "קיבל שכל". הרי אין טעם לחזור על השגיאות של אתמול. לפלוגה שלנו אין נפגעים. היכרותנו הקצרה עם הטילים הבוקר, ביצוע ה-"תרגולות נגד טילים" והדיווח בזמן אמת הועילו, מסתבר.

לימים יהיו מי שיחלקו האם אמנם התרחשה ההתקפה כך. היו שטענו שלא. אני זוכר שכך היה. לאלוהים פתרונות.

כבר אחרי הצהריים. זה היום הרביעי שאנו לוחמים ללא אספקת מזון. ה-"דרגים" עדיין לא היגיעו ולאספקת התחמושת והדלק נותנים, כמובן, עדיפות.

אוכלים מפה ומשם, אבל לא ממש. אני נזכר שבתעוזים בד"כ היו מחסנים עם מנות קרב ומבקש מצביקה הסמ"מ לראות מה אפשר "לארגן" מהתעוז. צביקה חוזר עם מנות קרב ואפילו לחם. אמנם יבש, אבל יותר טוב מכלום. מתארגנים לארוחה מהירה. אנחנו כבר רגילים. בסיור אף פעם אין מנוחה או הפסקה רשמית. תמיד צריך לחלץ, להוביל, לנווט, לצפות וכו'. אפריים גפני מביא לי "ארוחת שחיתות" של קופסת "לוף" מחומם שמכינים לי החברה בעוד אני בתצפית. סימן טוב, אני מהרהר לעצמי. ביחידות הקרביות, מפקד שאיננו ראוי, "שיכין לבד את האוכל שלו". מחלקות הטנקים ורפי המ"פ חוזרים לרכס "כישוף", מדרום לי.

יש כל מיני טיפוסים בצה"ל

ואצלנו מראה מוזר: מתעוז "כישוף" יוצא קצין בדרגת סרן, כולו חשיבות, מנופף בידי וצועק בקולי קולות: "תחזירו מיד את המשקפת למקום וגם את מנות הקרב". קשה לתאר את מבטי ה-"מי זה בדיוק" על פני החברה. "מי אתה?" אני שואל בשקט. "קצין הארטילריה!" עונה הסרן, שוב בצעקה. אינני יכול שלא לחייך למראה ה-"פרצוף של חשוב" שעושה בני ה-"גולנצ'יק". בגולני, אני מהרהר, כבר מזמן היו עושים מקצין כזה "קצין לשעבר". ובכן, הנה קצין הארטילריה שיכול היה "להוריד את הראש" לטילאים אילו תיפקד ובמקום זאת בילה את כל יום הקרב במסתרי הבונקרים. חוץ מזה, כמעט שכחתי, בצה"ל לא נהוג לצעוק פקודות. אפשר גם בשקט. "מפקד שצועק איננו מפקד, הוא סתם חייל בעל דרגה" אני נזכר באימרה מימי קורס הקצינים. "את המשקפת תחזיר בעצמך ומחר אולי גם נזכה לראות אותך מטווח ולא רק צועק" אני משיב בקול השקט ביותר שאני יכול להוציא. יש כל מיני "טיפוסים" בצה"ל, אני מהרהר. ודאי שישנם קציני ארטילריה מעולים ואמיצים. וכי למה להכליל? אבל קצין זה, כנראה, לא היה אחד מהם. אנו חוזרים לפלוגה עם מנות הקרב.

מסיירים את ה-"תפר" ומגיעים לתעלה

שוב מגיע "10", הלא הוא יואב המג"ד. הוא מסתודד עם רפי המ"פ ואחרי מספר דקות: "תחנות "בזוקי" (זה אנחנו, פלוגה ב') כאן "בזוקי" קוקודים אלי". אנו מאשרים לפי תורנו. המפקדים מתאספים אצל רפי. "התכנית", אומר רפי, "היא שהגדוד ייכנס בסיור רכוב עד האגם המר". "באיזה ציר?" אני שואל בדאגה, כולי תקווה שלא בציר "עכביש" מוכה הטילים. "ישר לפנינו, דרך החולות לכיוון "לקקן" (מעוז צה"ל על גדות האגם המר)", משיב רפי. אם כך, ננוע בדיוק מחוץ לטווח הטילים. זהו איזור ה-"תפר" הפנוי ממצרים. יואב המג"ד, מסתבר, הבין את משמעות ה-"תפר" וביקש רשות לסייר בו ולוודא שאמנם ריק ממצרים ולחזור עם לילה. למה "תפר"? כי זהו האיזור שבין גבול הגזרה של הארמיה המצרית השנייה, מצפון לנו, על "מיסורי", לבין הארמיה השלישית מדרום לנו, מול העיר סואץ.

אחרי הצליחה יקיף אותה צה"ל ממערב ויטיל עליה מצור ממנו יצילוה רק האו"ם והמעצמות.

גבול גזרה, כך יודע כל מפקד בצה"ל, יש לקבוע כך שלא יהיה על ציר תנועה אפשרי של האויב וכן שתהיה חפיפה בין שתי היחידות שלידו. בשני עקרונות אלה טעו המצרים ובכך השאירו את ה-"תפר" שבין שתי הארמיות ללא הגנה אפקטיבית. גבול הגזרה של שתי הארמיות היה ציר "עכביש" שהוא ציר גישה עיקרי לתעלה. מדרום ל-"עכביש" השתרע האגם המר. מפקדי הארמיה המצרית השלישית ודאי היניחו שאין צורך להגן על איזור ש-"מוגן" ע"י האגם. אלא שגם על קטע קטן שבצפון האגם, כולל מעוז "מצמד", "שכחו" המצרים לערוך הגנה. קטע קטן, לכאורה לא חשוב. אבל זה היה הקטע שישנה את פני המלחמה.

האיזור לסיור מגיע.

האם לחכות לחושך? יואב המג"ד מחליט שעדיף לבצע הסיור עוד באור יום. זה יותר מסוכן אבל כך ניתן לזהות את האויב ומיקומו ביתר יעילות. חוץ מזה, אולי מישהו עוד יתחרט ויבטל.

"נוע סוף" נשמעת פקודתו של יואב המג"ד בקשר בלי "היכונו לתנועה" אפילו. מג"ד "מזורז" יש לנו. תוך כדי תנועה מסתדר הגדוד במבנה "סיור אליים". כלומר, שני טורים מקבילים כאשר כל הקנים, תותחים ומקלעים, מכוונים כלפי חוץ, אל האויב האפשרי. יוצאים לסיור. עוברים את קו הרכס וגולשים מערבה לכיוון האגם המר. יואב מוביל בעצמו. רפי המ"פ מימין לו ויגאל אבירי מ"פ ג' משמאלו. המפקדים בראש. אחריהם בשני טורים, שאר הפלוגות המשוריינות של הגדוד. מח' נגמ"שים ומח' טנקים לסירוגין, במרחקי קרב. יש עצמה מרגיעה בתנועת קרב של גדוד שלם.

אני מזהה מימין לנו את "הגבעות השחורות". אמנם אנחנו, במתכוון, מחוץ לטווח שלהם, ובכל זאת, מי יודע? לשמחתי הם לא יורים עלינו. למעשה אף אחד לא מטריד אותנו. אנחנו נעים ללא היתקלות דרך החולות עד כביש "לכסיקון" שלאורך התעלה והאגם המר. התרגשות קלה. הנה אנחנו שוב כמעט על גדות התעלה. החושך יורד ופלוגה ג' נשלחת לבדוק האיזור עד ציר "נחלה" המוביל ל-"מצמד" וחוזרת. האיזור פנוי. אין בו כוחות מצריים משמעותיים. אנחנו מתרחקים מהכביש ומתמקמים באיזור מוסתר יחסית בין התעלות שלידו.

לילה בין הכוחות המצריים

הפקודה לחזור לכוחותינו לא מגיעה. מה העניין? נשאר כך כל הלילה כאן? ואם ראו אותנו המצרים? הרי להם משקפות לילה ולנו אין. לימים התברר שמהגענו ל-"לכסיקון" הודיעה מפקדת האוגדה לפיקוד ש-"הגיענו לתעלה ואנו מוכנים לבצע צליחה". הפיקוד אינו מאשר. פעולת צליחה כזו דורשת תכנון מדוקדק. בסופו של דבר תתבצע הצליחה ע"י שתי אוגדות, לא אחת, מתוגברות בצנחנים, הנדסה וארטילריה. עם הדוברות והגשרים מוכנים יותר ולאחר תכנון מדוקדק. וגם כך עמדה הצליחה על בלימה בימיה הראשונים. אז ככה? באמצע הלילה? בלי הכנות מקדימות? אין אישור.

בכל זאת נשאר הגדוד במקומו. מתארגנים לחניון לילה בין המצרים. כל הכלים תופסים עמדות מוגנות ומוסתרות ורק אני זוכה ל-"יחס מיוחד". בזכות משקפת המגבר אור כוכבים שלי, היחידה בכל הגדוד, אני מתייצב גבוה יותר כך שאוכל לראות את המתרחש ולהתריע אם צריך. כבר כמה ימים שלנגמ"ש שלי מצורף

כתב צבאי. אני מהרהר האם הוא מודע למצבנו ולסכנה. אנחנו מייצבים את המשקפת בקדמת הנגמ"ש ומדי פעם מתחלף ה-"צופה". מדי פעם עוברים כלים מצריים בכביש אבל אלה לא מטרידים אותנו. לעומת זאת אני מבחין בתנועה ערה למדי סביבנו. למצרים זרקורי אינפרא אדום איתם הם רואים בלילה ואני מזהה רבים מהם סורקים את השטח. לא ברור האם מחפשים אותנו או סתם נעים בשטח ואני מחליט שלא לדווח על כל תנועה אלא אם כן מזהה שמתקרבים אלינו. וכי מה יעשה הגדוד עם דווח על כל תנועה מקרית? סתם ייכנסו למתח. אנחנו, הרואים, מתוחים מספיק בשביל כל הגדוד. כך עובר הלילה כמעט ללא שינה. העייפות רבה ואני מצטער שלא תפסתי קצת מנוחה במשך היום. להבא אקפיד יותר. בסיור לעולם אינך יודע מתי תבלה את כל הלילה ללא שינה. המדאיג ביותר הוא דווקא מעוז "לקקן" הקרוב אלינו כי לו רמפות טנקים גבוהות שבנה צה"ל והוא חולש על מקומנו היטב. אני מביט בו תכופות ולשמחתי מגלה שאין עליו תנועה. ליל פחדים עובר עלינו אבל המצרים לא מגלים אותנו.

יום רביעי, 10 לאוטובר 1973

חוזרים לשטחנו

עם שחר ניתנת פקודה להתכונן לתנועה חזרה. אני מבחין שבמעוז "לקקן" עדיין מתנוסס דגל ישראל ומבקש מרפי המ"פ רשות להיכנס למעוז ולבדוק האם יש בו חיילים שלנו. רפי מאשר עם הדגשה: "שתי דקות בלבד". אנחנו נכנסים לחצר המעוז. הרגשה משונה. עד לפני כמה ימים נענו כאן כבתוך שלנו ועתה ייתכן שנתקבל במטח אש מצרית. לא רואים כל תנועה אז לוקחים צ'נס וצועקים בעברית "האם יש כאן משלנו?" אין תשובה. לא בעברית ולא בערבית. המעוז ריק. הפעולה כנראה לוקחת יותר זמן משחשבתי כי רפי, בעדינות, אומר לי בקשר ש-למה שאני עושה יש שם לא יפה בצה"ל. הוא מתכוון לאי ביצוע הוראה כלשונה. הוא אישר שתי דקות בלבד ואנחנו מחזיקים את כל הגדוד בסכנה כבר מספר דקות. הצדק איתו. אנו יוצאים מהמעוז במהירות ולגדוד ניתנת פקודת תנועה. מאוחר יותר יתברר שאנשי "לקקן" התפנו יום קודם. אז לא ידענו.

התנועה חזרה מתבצעת במבנה קרבי "כמו שצריך". שמואל הנהג נוסע מהר למדי ואני מביט לצדדים לוודא שאיננו מגדילים מרחק. שטויות. כולם נעים במהירות אדירה. אני מבחין שגפני סמלי מחייך. הוא מבין מה שאני מבין. המהירות הגבוהה הזאת איננה מהירות אופיינית לתנועת גדוד. זוהי "דהירה החוצה". בינינו לבין עצמנו, יש רק הסבר אחד לכך. הפחד. כן. כולנו בני אדם. הצלחה בקרב איננה נובעת מהיכולת שלא לפחד. היא נובעת מהיכולת להתגבר על הפחד ולבצע המשימות למרות הכל. אני מחייך אל אפריים חזרה. אני מהרהר לעצמי שאילו היה נתקע אחד הכלים ברגע זה, מי יודע... אבל כל הגדוד מגיע בשלום לקו כוחותינו.

מנוחה קלה. מה מניע אותם?

זהו זה. ה-"תפר" נתגלה, סויר ונבדק. אם לא יבחינו בו המצרים ויסגרוהו, ישמש את הבסיס לתכנית הצליחה.

הרהורי האם הבין הכתב הצבאי שהיה איתנו את גודל הסכנה בלילה נענים בדרך מיוחדת. הכתב פשוט נעלם מהשטח ויותר לא נראה אותו. רק זה חסר לו. עוד לילה בין המצרים...

אני מביט סביב אל לוחמי הפלוגה. כולם ללא יוצא מהכלל משתרעים על משטחי הטנקים והנגמ"שים. כל הלילה ישבו בכלים ועכשיו סוף סוף משחררים את העצמות והמתח. לי אין כח. אני נשאר בכסאי וסוף סוף תופס תנומה קלה. נתן ובני המקלענים מחזירים את המשקפת אור-כוכבים לארגזה "בשקט, בלי להפריע לאיציק" אומר אחד מהם. אני מודה להם בליבי.

לאחר זמן מה חוזרים לפעילות. מנצלים את הזמן לטיפולים בכלים ובנשק. הטנקיסטים שוב מתאמים כוונות. הפעם לאור היום "כמו שצריך". אני עולה לתצפית על הרכס הקרוב וצביקה סגני איתי. מישהו צריך לראות מה הולך מהצד המצרי, לא?

גם שאר הכלים מסיימים את הטיפולים ועולים במעין עצלנות לעמדות על הרכס.

אני סוקר במבטי את הלוחמים היושבים בניחותא על הרכבים ובפעם הראשונה עולה בראשי שאלה שמשום מה לא עלתה במוחי במשך כל שירותי בצה"ל עד עתה:

מה מניע אותם? מה הוא הדבר שמניע את האנשים האלה, אזרחים מן השורה, לא רודפי קרבות ולא תאבי מלחמה, להיכנס למעמקי הסכנה? הרי אם יידרש ייכנסו שוב, ללא היסוס, לשדה הקרב המאיים. כפי שאמנם יעשו פעמים רבות בימים הקרובים.

האם אחוות הלוחמים? האימון במפקדים ובחבריהם? האימונים והמיומנות? הרצון הטבעי, כמו במשחק ספורט, לנצח? החינוך מהבית? הרצון להוכיח את עצמם? בפני חבריהם? בפני אחרים? הרצון להגן על נשותיהם, ילדיהם ומשפחתם? "הגנת המולדת"?

אחד אחד אני מבטל במחשבתי את המניעים הללו כ"חשובים - אך לא מספיקים". וכי מה כל אלה לעומת הפחד? האינסטינקט הטבעי להיכחד? ואז עולה בדעתי לשאול אותה השאלה את עצמי. מה מניע אותי? לעצמי אני נותן תשובה מעניינת: מה זאת אומרת מה מניע? זה ברור. מה ברור? לא יודע לנסח, אבל לי זה "ברור". אני מגיע למסקנה שבנוסף לכל אלה, יש עוד "משהו" שמטה את כף המאזניים. מהו בדיוק? אין כנראה ביכולתי לנסחו כעת. "משהו" זהו. אולי פעם אדע. כעת יש לחזור למשימות. ה"משהו" יכול לחכות. הוא עדיין מחכה.

יש כנות למקלעים!

למטה על הכביש מתחילה המולה. הגיעו רתכים להתקין כנות למקלעים. ארבעה מילואימניקים ורתכת. אנחנו מורידים שני כלים להתקנה. חשבנו שייקח קצת זמן לכל כלי. איפה. עוברות שתי דקות וקוראים לכלים נוספים. אני יורד לרתכת. "פלא" לראות את הרתכים עובדים. הם מחזיקים את הכנות והחצובות בידיים תוך כדי ריתוך. ניצוצות האש מרצדים על ידיהם החשופות ובינם לבין הכנות הלוהטות רק סמרטוט קטן של בד. אבל הם בשלהם, מרתכים. לנגמ"ש צריך לרתך שתי כנות למקלעים הצדדיים וחצובה עם כנה במרכז. מבצע לא קטן. בתוך כמה דקות הכל מותקן. "אמרו לנו שצריך להספיק להתקין לכל הגדוד עוד היום" הם "מתנצלים" על המהירות. חברה לעניין. אין מה לדבר.

על תעוז "חורבה" ושבוים נוספים

אנו נמצאים קרוב לתעוז "חורבה" הדרומי יותר. עולים עליו והפעם צופים לעבר הקצה הצפוני של הארמיה המצרית השלישית. לא מזהים פעילות מיוחדת. יואב המג"ד בא לביקור אצל רפי המ"פ. הוא אוהב לבוא אל רפי. יש ביניהם הבנה רבה. אנו שמים לב שמדי פעם נעה פלוגת טנקים מצרית על ציר "לכסיקון" לסיור נוכחות. יואב מציע להכין להם מארב. אסף הקמב"ץ מעיר ש-"אם יש תפר, למה לגלות אותו למצרים"? יואב מוותר בלב כבד. אוהב "אקשן" המג"ד שלנו. מה? נשב כאן יום שלם בלי לעשות כלום?

לקראת הצהריים אנחנו מזהים מספר דמויות הולכות ברגל לכיווננו. חיילים מצריים. שוב חזרת התופעה שראינו יומיים לפני כן. הם מתקרבים באדישות.

מרימים ידיהם ברישול רק אחרי שמתבקשים. אין כל פחד בעיניהם. כמעט שמחים לפגוש אותנו. מסתבר שאלה חיילי קומנדו מצריים שהונחתו בלילה ממסוקים כדי 'לפגוע בכוחות צה"ל'. אני תוהה האם ישנם עוד קומנדו מצריים באיזור ומציע לרפי לחקור אותם. "עזוב" אומר רפי. "תראה אותם. הם כבר יספרו הכל בעצמם". בני ה-"מומחה"מתיישב לידם. עם כמה "יא אחייני" ומעט מים הוא מנהל איתם שיחה ידידותית בהחלט והם אמנם מוסרים את הידוע להם ברצון.

ציוד נוסף

לקראת ערב חוזרים לאיזור "כישוף" ועולים לעמדות שם. צביקה הסמ"מ קורא לי בקשר: "4 כאן א' אויב מימין ולאחור". אני מסתכל בבהלה אחורה. והנה מראה נפלא: שיירת אספקה של צה"ל על הכביש. צביקה סוף סוף קיבל קצת מרוח הסיוור, אני מהרהר. אנו נוסעים לשיירה. "מי אתם?" שואל הרס"ר. מתורגלים במצבים מעין אלה, אנו משיבים בשאלה על שאלה: "את מי אתם מחפשים?" "את 421" (חט' 421) הוא אומר. "זה אנחנו" אנו עונים. הרס"ר שמח שמצא את "421" ואנחנו ניגשים למשאיות. עינינו נפערות. סרבליים ושכפ"צים לרוב. עד עכשיו לחמנו רק עם "בגדינו לעורנו". על סרבליים (חסיני אש) ושכפ"צים (מעילים קצרים המיועדים לעצור קליעים ורסיסים) אפילו לא חלמנו. הרי אפילו מקלעים לא היו. צה"ל, מסתבר, מתחיל להתארגן. אנחנו מעמיסים סרבליים ושכפ"צים שיספיקו לכל הפלוגה ושוב מתמלאים הנגמ"שים עד אפס מקום. "מה עם אוכל?" מעיז פניו מישהו. "במשאית מאחור" באה התשובה. פונים לשם ואיך שיוורדים מהנגמ"ש מריחים משהו נשכח אך מוכר. עגבניות טריות! החברה עולים למשאית ומורידים שני ארגזי עגבניות "שיהיה לכולם". מלאים כל טוב חוזרים לפלוגה ומחלקים.

"מי זה 421?" נזכר לשאול אותי בני המקלען בדרך. "חט' 421 של האוגדה" אני עונה. "חטיבה נחמדה מאוד" מעיר בני. הלילה יורד ואנו נכנסים לחניון לילה.

כמעט מבצעים סריקת קומנדו

"אף אחד לא אוכל עדיין" מודיע בני. "אני קודם כל מכין סלט טרי על הכיפאק". לרגע שכחנו את העיקרון שבסיוור "לעולם אל תניח שיש לך זמן". חניון לילה, מה כבר יכול להיות? מישהו מוציא מסטינג, אחר סכין, ובני ניגש למלאכה. ריח הסלט החתוך עולה בנחירינו. מכינים לחם ומחממים לוף ותירס. מגיעה לנו ארוחה טובה פעם, לא? בני מודיע שהסלט עוד רגע מוכן ואפשר להכין את הלחמים (לשיקות הלחמים שבאין כלים משמשים כלי קיבול לאוכל).

"תחנות בזוקי כאן בזוקי היכון לתנועה" נשמע קולו של רפי.

"כאן 4 רות" אני עונה בתורי. בני עולה לנגמ"ש במהירות. חלק מהסלט בכל זאת לא נשפך. כולם מקבלים "קצת, מה שנשאר". שמואל מתניע ואשבל תופס את מקומו ליד מכשירי הקשר.

"כאן בזוקי נעים לסריקת קומנדו. לפי הסדר בשורה רחבית משמאלי נוע סוף".

מסתדרים תוך כדי תנועה. הפלוגה נעה בשורה רחבית רחבה.

מסתבר שזה עתה זוהתה נחיתת קומנדו מצריים בהליקופטרים.

"איך לא שמענו את זה בגדודית?" אני שואל את אשבל הקשר. "הקטנתי את הווליום בזמן האוכל" עונה אשבל ואני יודע שיותר לא יעשה זאת. בעמל רב

אירגן את מכשירי הקשר עם כל התדרים מתוכנתים ללחצנים לפי סדר החשיבות ושני רמקולים מותקנים לידי. אחד מהם כל הזמן על הרשת הגדודית. נעים זמן מה בחושך. אני מהרהר לעצמי שזה לא בדיוק הגיוני הסריקה הזאת. הרי אנחנו חשופים ואם יש קומנדו בשטח, יוכלו בקלות לשמוע אותנו, לראותנו במכשירי ראיית הלילה שלהם ולהקים לנו מארב. לעומת זאת אם נישאר בחניון לילה היקפי ייצטרכו הם לחפש אותנו. סביר שנוכל לזהותם בלילה הבהיר וגם אם יפתחו באש ראשוניים, נוכל להחזיר מכת אש חזקה.

אני מנסה לנסח לעצמי איך אומר זאת "בנימוס" לרפי. באותו רגע אני שומע את רפי פונה למג"ד ברשת הגדודית "10, עד מתי יימשך העונש הזה? עדיף לעלות עליהם בבוקר". רפי כבר מרשה לעצמו סגנון של "חברים" עם המג"ד, אני מהרהר לעצמי.

"רות. במקומכם. חניון. עבור" עונה יואב המג"ד. גם הוא כנראה כבר חכך בדעתו שאין הגיון בסריקת לילה כזאת. בפעם הרביעית נכנסים לחניון לילה בכוננות גבוהה. כולם על הכלים ובכל כלי לפחות לוחם אחד ער על המקלע כל הזמן.

"מה עם איזה סלט?" שואל מישהו את בני.

"תעביר קצת חלבה שנשאר" מעביר בני נושא "ובאותה הזדמנות גם את המשקפת (לראיית לילה)".

חניון לילה ומידע על המלחמה

ליל ירח בהיר. לובן החולות מגביר את אורו עוד יותר. המנועים דוממים. לילה קריר ושקט. רוגע נעים, כמעט רומנטי, מתפשט בעורקי. "לישון ילדה" מתנגן בראשי מבלי משים.

מישהו מוציא עיתון. "היה על המושב של נהג המשאית". אור הירח חזק כל כך שהוא מספיק לקריאת העתון. לאט לאט נרדמים ורק השומר נשאר ער. איתנו בנגמ"ש גם חיים שטרייפּלר מרעננה, סמל בנח"ל, יגאל רוזנבלום מחיפה, סמל נח"ל מוצנח ונהג המשנה שלנו, וכן שמעון קנפו.

כאשר מגיע תורי לשמור נשאר חיים שטרייפּלר ער איתי. אני מעריך זאת. דבר יקר ערך היא שעת שינה במצבנו. זו גם הזדמנות לשוחח ולהכיר קצת. "מרוב מלחמה" אנחנו בקושי מכירים.

אנו פותחים את העיתון וקוראים. בפעם הראשונה מתבררת לי התמונה הגדולה. הקרב הקשה בגולן, פינוי היישובים, הדיפת הסורים וכניסת צה"ל למובלעת. שני אחי, יוסי המבוגר, איש סיור גם הוא, ושרגא הצעיר, "גולנצ'יק", משרתים ברמה. מה עליהם? האם בריאים ושלמים? אינני יודע.

גם על הגזרה שלנו אני קורה בעיתון. על המעוזים שנכנעו ונפלו בשבי. על הבלימה של המצרים "לא הרחק מהתעלה" ועל "אבידות רבות". מצד אחד הידיעות קשות ומצד שני טובות. הרי הסורים נהדפו והמצרים נבלמו. גוברת בי ההרגשה שגם בחזית המצרית ינסה צה"ל לכבוש את השטח מחדש ואולי אף לחדור לצד השני של התעלה. אם בחזית הסורית חדרו, למה לא גם במצרית? המורל שלנו גבוהה ורוח הלחימה טובה.

ממרומי התצפיות שבהן הייתי יכולתי לראות רבים מכוחות האוגדה בו זמנית. קשה היה שלא להתרשם מעצמתה של אוגדת הטנקים. בעוד מספר ימים, עוד לפני הצליחה, אהיה עד לעצמה זו וליעילותה.

יום חמישי, 11 לאוקטובר 1973

הקומנדו המצרי

עם שחר אני מתעורר ב-"תחנות בזוקי היכון לתנועה". אשבל הקשר נותן לי לנמנם עוד קצת ומאשר במקומי. בתוך מספר דקות מתחילים לנוע במבנה חזיתי של סריקה. עולים על רכס חולי וממנו מזהים במרחק מה שני כתמים שחורים גדולים בחולות. אני מסתכל דרך המשקפת. נראה לי כמו שני הליקופטרים שרופים אבל אני לא מזהה אנשים. משונה. מתקרבים בזהירות, בחיפוי הדדי. איפה הם, לעזאזל? אני מגיע עד להליקופטרים. שניהם שרופים. ברור שהועלו באש ולא נפגעו. בימים הקרובים נראה עוד מספר הליקופטרים של קומנדו. כולם שרופים. "שיטה משונה להגברת המוטיבציה של לוחמים." אני מהרהר. ממקום ההליקופטרים אני מזהה בבירור עקבות של 20-30 איש לכיוון..... מערב. כלומר הישר חזרה לכיוון מצריים.

אנו נוסעים אחרי העקבות. בשלב מסוים מתפצלות העקבות. קבוצה גדולה ימינה וקבוצה קטנה יותר שמאלה. על פי הנעליים, הקבוצה הקטנה הם הקצינים. משונה. עמי נוסע בעקבות "הקצינים" ואני ממשיך בעקבות ה-"חיילים". ברשת הגדודית אני שומע את יואב המג"ד מורה לרפי המ"פ ש-"איציק יחזור להליקופטרים". כך, ב-"שם המפורש". איציק. אפילו לא בקוד הקשר. כנראה גילו עוד עקבות. אני מחכה להוראת רפי. הרי אינני אמור לענות ישירות למג"ד. רפי, במעין עוקצנות: "4 כאן "בזוקי" 10 מבקש ש-"איציק" יחבור אליו". אני שוקל תגובה סבירה. מצד אחד אנחנו בעקבות הקומנדו וצריך לתפסם לפני שיגיעו לקו המצרים, אם עוד לא היגיעו. מצד שני אין לי חשק גדול להיות "הגשש הגדודי". אני כבר "רואה הלילה" הגדודי וזה בהחלט מספיק. מצד שלישי, המג"ד נתן פקודה. "כאן 4" אני מנסה את מזלי אצל רפי המ"פ "אצלנו לא רגילים לנוע לאחור (בלשון צה"ל: "לבצע נסיגה")." אני שומע את רפי עונה למג"ד ברשת הגדודית, שוב במעין עוקצנות "4 שלי מוסר שהוא לא רגיל לנוע לאחור". אני כמעט מרגיש את החיוך המבין של יואב: "כאן 10 רות שימשיך סוף". יצאתי מזה.

רפי לא טורח להודיע לי. הוא יודע שאני מאזין ל-"גדודית". אני ממשיך בעקבות הקומנדו המצרי.

אנו עולים על דיונה הנשפכת לכיוון ציר החת"ם "כספי". מתקדמים עוד קצת, והנה מראה סוריאליסטי:

למרגלות הגבעה יושבים באדישות כ-20 חיילי קומנדו מצריים. על הכביש, כ-20 מטר לפניהם, עומד טנק ישראלי וצוותו טורח בחיבור שרשרת שנפרשה. המט"ק מכוון, הנהג נוסע אחורה וקדימה והתותחן והקשר מנסים לחבר את החוליה שניתקה.

אני מסמן לצביקה הסמ"מ לשמור על הקומנדו ומתוך סקרנות ניגש למט"ק העסוק. זהו קובי, סטודנט בטכניון. אנחנו מכירים. "אהלן" ו-"אהלן" בחזרה. "אתה יודע מי אלה שיושבים שם למרגלות הגבעה?" אני שואל. "אין לי מושג. לפני כמה זמן הגיעו והתיישבו שם". עונה המט"ק. "המדדים שלהם לא נראים לך משונים?" אני שואל. "אני יודע איך מתלבשים הח"ירניקים?" הוא עונה. "אלו קומנדו מצריים" אני אומר למט"ק. "מה אתה אומר?" עונה קובי באדישות וחוזר לכיוון את הנהג. וכי מה זה קומנדו מצרי לעומת שרשרת טנק מנותקת?.

אני מתקרב לחיילי הקומנדו. שוב אותה תופעה. אין כל פחד בעיניהם. הנה חיכו כאן בשקט שנגיע למרות שיכלו לפגוע בטנק שלנו. נראה שהם מעדיפים שבישראלי מאשר עוד מבצע קומנדו מצרי. יש לזכור שבצבא המצרי היתה תעמולה קשה על "זוועות צה"ל המתעלל בשבויים".

במשטרים טוטליטריים, מסתבר, האמת זורמת מתחת לפני הקרקע. נראה שהחיילים המצריים מאמינים לאמת זו ולא לתעמולה הרשמית. אינני לועג להם. הרי זרקו אותם במדבר והורו להם "לתקוף כוחות ישראלים". ומה עם החזרה? חיילים אולי יבצעו מעשי גבורה, אבל לא התאבדות. בפעולה צה"לית עוסקים בתכנון החילוץ באותה דקדקנות שמכינים את הקרב עצמו. ולהם שרפו את ההליקופטרים כדי שלא יוכלו לחזור! גם אילו פגעו במספר כלים ישראלים, במה זה היה משנה את פני המלחמה? והם לבטח היו נהרגים. בני איננו מחכה יותר להוראות ממני. "מי כאן המפקד?" הוא שואל את הקבוצה בערבית. אין תשובה.

"אתה" הוא מורה על מי שנראה כסמל המחלקה. כבר נוכחנו שניתן לזהות בקלות יחסית את הבכיר בקבוצה של חיילים מצריים. "תגיד לכולם לשים את הנשק והחגור כאן בצד". כבר לא פוקדים עליהם להרים ידיים. זה מיותר. בלי מילה קמים אנשי הקומנדו כולם ושמים את החגור בצד. את הנשק לא זורקים סתם בחול אלא מסדרים יפה בחצובה "כמו שצריך" שלא יתלכלך. ה-"סמל" מבקש מבני להשאיר בידיהם את המימיות עם המים. בני, בלי לחכות לאישורי, מאשר. מקסימום אתקן אותו. חוץ מזה הוא יודע - קיבוצניק, לא ישאיר להם את המימיות?.

אנו מודיעים לקצין המודיעין הגדודי על ה-"תפיסה" והפעם הוא שולח משאית חיילי המשאית מאיצים ודוחפים את המצרים. "ייללה אימשי". בני מגן על השבויים "שלו": "מה יש לכם. הם עשו לכם משהו?" הוא מתרעם על חיילי המשאית ואלה נרגעים מעט. חיילי הקומנדו המצרים עולים למשאית והיא מתרחקת מאיתנו כאשר עשרות "שוקרן יא סיד"י" (תודה אדוני) עדיין מזרקות לעברנו.

תצפית על ה-"תפר" מעל "חורבה"

אנו נעים לתעוז "חורבה" הדרומי ונערכים לתצפיות על ה-"תפר" והארמיה המצרית השלישית. התפר זוכה לתשומת לב מתמדת כדי לוודא שאין המצרים סוגרים אותו ואנו סורקים אותו כל הזמן במשקפותינו. שוב "מצטרפים" אלינו חיילים מצריים ללא חשש או היסוס. שאריות קומנדו שהונחת במקום אחר. אין לנו אמצעים לטפל בשבויים ואנו עסוקים בשלנו. אך אלה שבויים נוחים. יושבים בשקט ומחכים. לא צריך אפילו לשמור עליהם. יואב המג"ד בא לביקור ומסתודד עם רפי המ"פ כדרכו. על ציר "לכסיקון" עוברת פלוגת הטנקים המצרית ויואב מביט בהם בעיון. "אני לא חושב שכדאי" (לתקוף אותם) קורא אסף את מחשבותיו של המג"ד ויואב מחייך. אסף הקמב"ץ בא לבקרני על פסגת "חורבה". אנחנו אוהבים להחליף דיעה ולנתח את המצב ביחד. שנינו הגענו לגדוד מאותה פלוגת סיור חטיבתית ויש לי הערכה רבה לאסף. אני מניח שזה הדדי. אסף אומר לי שיש שמועות שאולי מחר, יום שישי ה-12 לאוקטובר נצלח את התעלה. "באיזה ציר" אני שואל אוטומטית. הרי אם חוצים, גדוד הסיור יוביל. אסף אומר שאין לו פרטים והכל

רק שמועות. בכל זאת אני מתחיל לנחש איפה ינועו ולומד את השטח למקרה שנצטרך להוביל.

כך נשארים ב-"חורבה" "לשמור על התפר" עד הערב. אני מנצל את הזמן הפנוי ונענה להצעתו של משה אבניאלי מ"מ טנקים מס' 2 "ללמוד קצת על הטנק". אני עובר שיעור מזורז בענייני טנקים. משה מדריך מצוין. אחרי זמן קצר מכתיר אותי כ-"מט"ק מתחיל". אנחנו צוחקים ביחד. הבטחתי לגמול לו בשיעור ניווט. עדיין אני חייב לו שיעור זה...

חוזרים לאיזור "כישוף". הצליחה כנראה נדחתה.

לימים התברר שנודע לצה"ל שהמצרים מתכוננים לתקוף לרוחב כל החזית. אם כך, מחליטים בפיקוד לחכות להתקפה המצרית. בקרבות שב"ש נוכל לגרום למצרים אבידות, מה שיקל על הצליחה. בנוסף לכך, מעבירים המצרים טנקים רבים למזרח התעלה, מכאן שיהיה קל יותר לכוחותינו החוצים להשתלט על השטח שממערב לתעלה. לכאורה הדבר צריך להדאיג אבל ככל שמעבירים המצרים יותר טנקים למזרח התעלה, כך גדלה השמחה בפיקוד.

יום שישי, 12 לאוקטובר 1973.

כוננות בלימה ו-"חג" סוכות

נכנסים לכוננות לבלימת המצרים, אם יתקיפו. בינתיים יום שקט. מופיעים לידינו מספר חיילים מהרבנות הצבאית ובידיהם לולבים. הנה היינו עסוקים מדי מכדי לשים לב שחג הסוכות הגיע. כבר חול המועד. חג יפה שתמיד נחוג ברוב עם בקיבוץ. אינני חבר קיבוץ יותר אבל החגים תמיד גורמים לי להתגעגע. אנשי הרבנות מתייצבים לידינו עם לולביהם ומתחילים בתפילות וברכות לסוכות בתקווה שהלוחמים ייצטרפו. מצאו להם היכן להתפלל. ליד גדוד הסיוור. רובם הרי יוצאי קיבוצים ומושבים. חוגגים את כל החגים אבל תפילות זה לא השטח החזק שלנו.

אלא שדווקא איתי בנגמ"ש מספר לוחמים דתיים. שמואל גרוס הנהג, יעקב אשבל הקשר, נתן איגר המקלען ויגאל רוזבלום נהג המשנה. כולם חובשי כיפות. מדוע אינם מצטרפים? האם מחכים לאישור ממני? "למה אינכם מצטרפים אליהם?" אני שואל אותם. הם שותקים אך לא מצטרפים. לבסוף מפליט נתן איגר: "קודם שיתגייסו לצה"ל ואחר כך נתפלל איתם". הנה לא ידעתי זאת. ה-"קרביים" הדתיים גם הם רואים באנשי הרבנות מעין משתמטים. הם מעדיפים לוותר על התפילה והברכות, דבר שאין להקל בו ראש לגבי אדם דתי, ובלבד שלא להצטרף ל"משתמטים". בעניין זה, בימים אלה, הם מרגישים קרובים יותר לחילונים הקרביים מאשר לאנשי הרבנות הצבאית. לך תדע.

התקפת המצרים לא מתממשת ואנו מתפנים לטיפול בכלים ובנשק. ערב יורד אך עדיין לא חושך. מתיישבים ליד הנגמ"שים והטנקים. בפעם הראשונה מאז תחילת המלחמה אנחנו יושבים ביחד ומעבירים שיחה. לכבוד ערב שבת מעבירים קופסאות חלבה "חגיגית" מיד ליד. עם לילה נכנסים שוב לחניון לילה "בכוננות גבוהה".

יום שבת, 13 לאוקטובר 1973.

פגישה עם יואב המג"ד

גם היום אנו מצפים להתקפה המצרית אך היא אינה מתממשת. "אחרי הכל שבת מנוחה היום" מעיר שמואל גרוס באירוניה ואנחנו מחייכים. את יום כיפור לא כיבדו כל כך המצרים, כזכור.

אנו עומדים בעמדות כוננות בשיפולי "חמדיה". אני מזכר שעד היום, מזה 7 ימים לא "רוקנתי את מעי". אני מתרחק מעט מהנגמ"ש ומוצא תלולית מוסתרת מעט. לך תדע מתי זה הזמן הלא מתאים. אחרי כמה שניות אני שומע ג'יפ מתקרב לנגמ"ש ומישהו שואל "איפה איציק?". אני מזהה את קולו של ישראל זוהר מ"פ הג'יפים. "מחפש חסידות (ביטוי צה"לי למעשי). מיד יחזור" עונה גפני. נו, לא איש כישראל זוהר יפסיד הזדמנות כזאת. הג'יפ מתקרב אלי. ליד ישראל יושב לא אחר מאשר יואב המג"ד. שניהם מסתכלים עלי בחיוך ממזרי. ישראל זוהר, ממרומי הג'יפ, "עוזר לי להתאמץ". אם הומור אז הומור. בסיימי אני נשאר בתחתוני בלבד וכך ניגש למג"ד: "המפקד, מ"מ 4 לרשותך" אני אומר בהצדעה מרושלת. כולנו מחייכים. יואב לוחץ את ידי להיכרות. אני מעריך זאת. מחווה קטנה אך קונה לבבות.

יום ראשון, 14 לאוקטובר 1973.

יום קרב - האם נצליח להשמיד את טנקי המצרים?

עכשיו זה ברור. התקבלו ידיעות. המצרים עומדים לתקוף היום לרוחב כל החזית. צביקה ואני דוהרים ל-"כישוף" כדי לצפות על תנועות המצרים ולדווח בזמן אמת. מרוב מהירות עולים קצת גבוה מדי ומיד דואגים הטילאים המצרים להזכיר לנו על קיומם ע"י מטח טילים. "טיל!" צועקים בו זמנית צביקה ואני אחד לשני ויורדים קצת למטה. אני לוקח איתי את מכשיר הקשר הנייד ועולה לעמדה. הפעם מפגיזים המצרים את התעוז בארטילריה ואני נאלץ להיכנס לעמדת התצפית ולוותר על מקומי הטוב שעל גג העמדה.

האוגדה נערכת לקרב השמדה, לא בלימה בלבד.

פירושו לקיחת סיכונים אבל הסיכויים טובים אם זה יעבוד.

מדוע? מפני שבקרב השמדה צריך לתת לאויב להיכנס ל-"שטח ההשמדה". כלומר, לתת לו להתקדם בתוך השטח שלנו מספר קילומטרים ורק אז לתקוף. דבר זה יגרום למצרים לצאת ממטריית הטילים שלהם וגם ייתן להם הרגשת בטחון מטעה. במקרה שלנו, ייתנו למצרים להיכנס למתחמי "חמדיה" החיוניים שעליהם הגננו בחירוף נפש מאז תחילת המלחמה. ומה אם התכסיס לא יצליח? בקרב זה, גדוד הסיור שלנו לוחם ת"פ (תחת פיקוד) חטיבה 14 בפיקוד אל"מ אמנון רשף. לימים הסתבר לי שזה מספר ימים, מאז החדירה ל-"תפר", עבד הגדוד ת"פ חט' 14. אז לא ידעתי.

החטיבה נערכת לקרב השמדה קלסי. נותנים למצרים להתקדם. שני גדודים מחכים להם מלפנים. אלה יהוו את ה-"סדן". הגדוד שלנו יתקוף מהצד, מדרום לצפון. ה-"פטיש".

המצרים מתחילים לנוע לעבר כוחותינו ואנחנו מדווחים. המוני טנקים מצריים מתקדמים בין הגבעות. מעולם לא ראיתי כח רב כל כך. מאות טנקים מצריים וגם את חלק משלנו אנו רואים. טנקי גדוד הסיור עומדים ב--"מדרון אחורי" בעמדותיהם המוסתרות. את טנקי ה"סדן" של שאר החטיבה אינני רואה אבל שומע בקשר.

המצרים מתקדמים מזרחה לתוך מתחם "חמדיה".

מתחיל להיות מפחיד כי המצרים עוברים אותנו מזרחה כך שאנחנו על "כישוף" נשארים מאחוריהם. אנו צופים בעיקר צפונה לעבר "טלויזיה" וצפון מזרחה לכיוון "חמדיה".

אני מפנה מבטי גם דרומה וחלחלה אוחות בי. מעט מדרום לנו, לא יותר מכמה מאות מטרים, עוברת את הרכס שלנו יחידת טנקים מצרית ממערב למזרח. איך לא חשבתי על זה? אנחנו הרי עומדים על אחת הגבעות החיוניות ביותר בשטח. אם המצרים תוקפים לרוחב כל החזית, מן הראוי שיתקפו גם את "כישוף", לא? ואנחנו רק שני נגמ"שים "מסכנים" כאן. האם לבקש תיגבור טנקים? בינתיים אני מחליט רק לדווח. קודם ללזי קמב"ץ הגדוד. אח"כ גם לקמב"ץ החטיבתי ברשת החטיבתית. זהו תפקידי. יש לוודא שהחטיבה יודעת על התקדמות המצרים גם מדרום ל-"כישוף". קמב"ץ החטיבה מבקש מידע נוסף ואני מספק לו. מכאן אני מניח שיטפלו בהם. אך החשש שאנו עלולים להיות מותקפים מאחור אינו עוזב אותנו.

הקרבת מתחיל

בבת אחת מתעוררות רשתות הקשר. גדודי ה-"סדן" עולים לעמדות ופותחים באש. עשרות פקודות בקשר. מדי פעם שוכח אחד המפקדים את מתג הקשר שלו על הרשת הגדודית, במקום הפנימית, ואני יכול לשמוע את פקודות האש: "תותחן, שעה אחת, 500, מעיך, אש, סוף". לא קל להיות מפקד יחידת טנקים. עליו, בו זמנית, לשמוע ולהגיב למפקדו, לחשוב על פתרון ליחידה שתחת פיקודו ולתת להם פקודות בהתאם, לפקד על הטנק שלו – כולל הנהג והתותחן, ועוד להתמצא בשטח. יש לו מתג קטן בכובע ה-"וי אר סי" שלו. אחורה למפקדו, קדימה ליחידה שמתחתיו ובאמצע לאנשי הצוות שלו. עליו להזיז בהתאם כל הזמן. בזמן קרב גם יכוון את התותחן ויבחר את סוג הפגז, יטפל בחילוץ הנפגעים, ימנה מפקדים במקום הנפגעים, ואם צריך ידאג גם לתידלוק ומילוי התחמושת. לא פעם גם יחליף טנק וצוות כי בעצמו ייפגע. היכולת הזאת להגיב במהירות לתנאים המשתנים בתנאי לחץ היא המקנה לשיריונאי צה"ל את היתרון.

בקרבת שב"ש (שיריון בשריון) אין להם אח ודוגמא.

ואמנם הטנקים המצריים מתחילים להיפגע בזה אחר זה. ממרום תצפיתנו, זה כמעט מעורר רחמים. אמנם הנשארים ממשיכים לנוע קדימה עוד זמן מה, אבל גדודי החטיבה עושים בהם שמות. "ממש כמו במטווח חביות" יאמר לאחר מכן אחד המ"פים.

עכשיו עולה גדוד הסיור לעמדותיו ופותח באש. ה-"פטיש" מכה. קשה שלא להרגיש את חדות הקרב של הטנקיסטים. הם מיד פוגעים בטנקים מצריים רבים. המצרים מתבלבלים למדי. עכשיו עליהם להגיב גם לאש מלפנים וגם מצדדיהם. אין הם מגיבים יותר באש נגדית ומתחילים בנסיגה לאחור. כאן נכנס גדוד הסיור לפעולתו הקריטית. יש למנוע מהמצרים לסגת חזרה. הכוונה היא להשמיד כמה שיותר ולא לתת להם לסגת. הגדוד נע במהירות תוך כדי "תנועה ואש" צפונה ומערבה לסגור למצרים את אפשרות הנסיגה. בכך מתקרבים הטנקים שלנו לטווח הטילים ואני מדווח שוב לרפי המ"פ על טילים היוצאים לעברם. אין הגדוד מוותר אך עליהם לעבוד במשנה זהירות. כל הזמן להשתדל לנוע כך שיהיו מוסתרים מה-"גבעות השחורות". זה לא קל ושוב נכנסים ל-"תרגולת" טילים. נעים ביזגזג ומזהירים אחד את השני. גם אני מזהיר ממרום תצפיתי.

המהלך מצליח. מאות טנקים מצריים עומדים במקומם. אינם יכולים לנוע לא לפנים ולא לאחור. רבים מהם נפגעים כל הזמן. מתחיל השלב הסופי. טנקי ה-"סדן" יוצאים מעמדותיהם ומתחילים בהתקדמות ורדיפה. זהו שלב קריטי בקרב. יש להיזהר שלא יירו על הגדוד שלנו שכבר נמצא למעשה מתוך המצרים וגם לוחמי הגדוד צריכים להיזהר שלא יירו על כוחותינו המתקדמים. המח"ט וקמב"ץ החטיבתה עושים מאמץ לתאם את הכוחות ומזהירים לוודא שהמטרה איננה טנק שלנו. זה לא קל כי לא תמיד יודע הטנקיסט בדיוק את מקומו וקשה לו שלא לירות בטנק שעלול לירות בו אם יהסס. לשמחתנו אין נפגעים מאש כוחותינו. המצרים נשברים. אלה שלא נפגעו נוטשים את הטנקים. אני רואה אותם נעים ברגל מערבה לכיוון מצריים. מאות טנקים מצריים פזורים בשטח. חלקם הגדול מעלה עשן מזוט שחור האופייני לטנקים המצריים.

אני מפנה מבטי דרומה. האם טיפלו גם בכח המצרי שנע שם? את התשובה קיבלתי במראה אבוקות העשן השחורות המיתמרות גם משם. "חמדיה" שוב בידינו והמח"ט רוצה "לנצל הצלחה" ולכבוש את "טלויזיה" החיונית. אבל שם עדיין מחופרים הטילאים המצרים והפיקוד אינו מאשר. יש

להיזהר מאבידות מיותרות כעת וההשתלטות על "טלויזיה" הינה בין כה חלק מתכנית הצליחה.

בסוף היום יעריך הפיקוד שבגזרת האגדה שלנו בלבד הושמדו 200 - 150 טנקים מצריים ובחזית הדרום כולה 400 - 300. אני אישית מעריך שבמושג "נפגעו" לא כוללים את הטנקים שננטשו שלמים וכשירים. פשוט ראיתי יותר מדי טנקים מצריים בשטח מכדי "להסתפק" במספר זה.

זוהי הצלחה גדולה. אדירה. 300 טנקים הם כח טנקים מצרי בגודל של כ-3 חטיבות. זהו חלק ניכר מהכח המצרי. לנו נפגעים מעטים יחסית. לגדוד 7 חללים. אבל "יחסית" איננו מקל עלינו. בענינו, 7 חללים זה הרבה וכואב.

ההמתנה השתלמה היטב. ראשית, עכשיו יהיה קל יותר לבצע את תכנית הצליחה. שנית, מספר הטנקים המצריים ממערב לתעלה הוא עתה קטן בהרבה. שלישית, ואולי החשוב ביותר, למרות שעל כך לא חשבנו באותו רגע, המצרים נכנסו לחרדה. מעתה הם יודעים שמחוץ למטריית הטילים שלהם, בקרב שב"ש רגיל, סיכויים קלושים ביותר. זה בהחלט ישפיע על מהליכיהם בימי הצליחה.

לגדוד מספר פצועים, ביניהם מ"פ א' רפי מצפון ומ"פ ג' יגאל אבירי. לפלוגה נפגע טנק אחד. הצוות נטש ועלה על טנק אחר אבל רפי לא מוותר. תחת אש הוא מתחבר לטנק הפגוע וגורר אותו לשטחנו. בנוסף נכנס רפי לטנק מפלוגה אחרת שנשאר בשטח ומורה לנהג את הדרך לכוחותינו. בערב ישבח את מעשי הפלוגה אך יזכיר שאין לנטוש טנק ללא אישור. גם המג"ד לא חוסך את תשבחותיו. ללא ספק עשו הטנקיסטים מלאכה יפה היום. היינו כח קטן בהרבה מהמצרים והצלחנו במשימה היטב.

הלילה נלך "לישון" (בחניון לילה, כזכור, בתוך הכלים) במורל גבוה. אין ספק. היום נפל דבר.

יום שני 15 לאוקטובר 1973

לקראת הצליחה

יום שלא יישכח במשך שנים רבות. עוד לא קיבלנו פקודה רשמית, אבל בצהרי היום כבר ברור: הלילה צולחים. פחות מיממה עברה מאז הקרב אתמול והנה צולחים! אם צולחים, גדוד הסיור יוביל. אם הגדוד מוביל, פלוגה ב' תוביל. אם הפלוגה מובילה אז אני או עמי פרידמן מ"מ 3 נוביל וננווט. הכל עלינו. אני נכנס קצת ללחץ. תמיד תמיד יהיו לסייר קצת "פרפרים בבטן" לקראת הובלת כח גדול בלילה. אין מקום לטעות. הרי אי-אפשר להחזיר אוגדה שלמה לאחור ולבחור נתיב אחר ובכלל בהובלה יש להקפיד לנוע ישר, ללא עיקולים מיותרים. מספיק שכלי אחד טועה, מתקלקל, או נתקע, כדי שהאוגדה כולה תתעכב או תתעה. באיזה ציר ננוע? האם דרך החולות, בציר קשה יותר לתנועת כוחות גדולים, או על כביש "עכביש" הנוח אך חשוף לטילים? איזה ציר ללמוד? "צה"ל מעדיף לנוע בציר הפחות צפוי ואני מהמר על ציר החולות בו נענו ב-9 לאוקטובר. אבל אינני בטוח. הציר אינו ברור ולפני כביש "לכסיקון" תעלות רבות. יש רק מקום אחד בו התעלות נוחות לעבירות. יש לנווט בדיוק מירבי אל נקודה זו. אין אפשרות לטעות.

אני רואה את אסף אביזוהר הקמב"ץ רוכן על מפותיו. "על איזה ציר אתה עובד?" אני שואל. "על זה" עונה אסף ומצביע על ציר החולות. "מה עם 'עכביש'?" אני שואל. "זה יהיה הרבה יותר נוח לתנועה אבל אני מהמר על ציר החולות" אומר אסף. אז שנינו חושבים אותו הדבר. "ראש אחד". אני לומד את ציר החולות היטב. אין הרבה נקודות ציון. ננוע בעיקר לפי כיוונים אבל על מנת לאתר את מקום המעבר בתעלות יש לחפש לפחות כמה נקודות זיהוי. פה ושם קבוצת שיחים והתעלות עצמן. לא יותר. נצטרך לנווט על פי הן. אני מחליט לעלות על "כישוף" כדי לצפות על ציר התנועה מבעוד יום. ואת מי אני מוצא בתצפית? את עמי פרידמן מ"מ 3. גם הוא, כמוני, מתכונן. אנו משוחחים קצת. על מה עמי צופה? על ציר החולות, כמובן. גם הוא מנחש שזה יהיה הציר. "ראש אחד" אמרנו?

תכנית הצליחה

אחה"צ ניתנת הפקודה. הצליחה תתבצע ע"י שתי אוגדות. אוגדת שרון, שלנו, ואוגדת ברן. אוגדת שרון תשתלט על ראש הגשר, כלומר תכבוש איזור נרחב הן ממערב והן ממזרח לתעלה ואוגדת ברן תחצה ראשונה ותשתלט על הגדה המערבית עד הק"מ ה-101.

תפקיד האוגדה שלנו מורכב:

האוגדה תחדור אל מאחורי קווי המצרים דרך ציר החולות אותו סיירנו ב-9 לאוקטובר. גדוד הסיור יוביל ופלוגה ב' שלנו תוביל את הגדוד (ניחשנו נכון).

חט' 14 בפיקוד אמנון רשף, לה מסופח גדוד הסיור שלנו, תחדור דרך החולות ותפתיע את המצרים ממערב להם. היא תשתלט על איזור הצליחה - הוא מעוז "מצמד", על החווה הסינית ועל חלק ממתחם "מיסורי" עד ציר "אושה".

חט' 600 בפיקוד טוביה רביב תבצע הטעיה מכיוון מזרח באיזור "טלויזיה" עם ניצול הצלחה לחבירה לגדוד מחט' 14 שעל ציר "אושה" ובכך ישתלטו על

מתחם "מיסורי" השולט על כבישי הגישה לתעלה: "עכביש" ו"טרטור". חלק מחט' 600 יעסוק בגרירת הגשרים לתעלה. חט' צנחנים בפיקוד דני מט תחצה את התעלה על סירות גומי במעוז "מצמד" ותאבטח את מעבר הטנקים. חט' טנקים 421 בפיקוד חיים ארז ובסיוע הנדסה תחצה את התעלה על דוברות "תמסח" במעוז "מצמד" ומיד תתקדם ותחסל בסיסי טילים אנטי-אוויריים בצד המערבי. גדוד צנחנים נוסף בפיקוד נתן שונרי וכן כוחות אחרים יהוו עתודה. כאשר יפתחו הצירים "עכביש" ו"טרטור" יובאו עליהם מעבורות נוספות שמהן יהיה ניתן להקים גשרים על התעלה באיזור "מצמד", וכן "גשר הגלילים", ואוגדת ברן תתחיל לעבור. בתוך החטיבה שלנו, המשימות הן כלהלן: גדוד הסיור שלנו בפיקוד יואב ברום יוביל את הכוחות ויכבוש את האיזור שממערב לכביש "לכסיקון" בינו לבין התעלה תוך שהוא מתפצל: פל' א' עכשיו בפיקוד אסף אביזוהר תשתלט על מעוז "מצמד" ממנו תתבצע הצליחה. פל' ב', שלנו, בפיקוד רפי בר-לב, לאחר שתוביל את הכוחות, תתקדם צפונה יותר ותטהר את ציר "שיק" שמצפון לחווה הסינית, עד לתעלה. פל' ג' עכשיו בפיקוד איציק כהנא תשתלט על האיזור שבין פל' ב' ובין פל' א'. גדוד 184 בפיקוד אברהם אלמוג ישתלט על האיזור שממזרח לציר "לכסיקון" כולל ה-"חווה הסינית". גדוד 79 בפיקוד עמרם מצנע יעבור את גדוד הסיור צפונה ויבצע את המהלך הנועז ביותר: הוא יחדור הרחק עד ציר "אושה" שממערב למתחם "מיסורי" ולאחר מכן יתקוף, תוך הפתעת המצרים, ממערב למזרח ויחבור לחט' 600 שתתקוף כאמור ממזרח למערב.

הצליחה

מתכוננים לתנועה על הרכס מדרום ל"כישוף". פלוגה ב' שלנו מתייצבת בראש ומאחרינו הגדוד, החטיבה ושאר האוגדה. יוביל עמי פרידמן. לא אני. אינני אומר כלום אבל רפי אומר לי ביוזמתו: "להגיע זאת לא הבעיה. הבעיה היא לדאוג שכל שאר האוגדה תגיע אחרינו. לזה אתה תדאג". הצדק איתו. ממרום הרכס אני מביט בכוחות המתאספים. כדי שלא לעורר חשד לא יוצרים שיירה אחת אלא חניונים קרובים לציר התנועה. חניונים חניונים של מאות טנקים ונגמ"שים לאורך מספר קילומטרים. קשה שלא להתרשם מכח אדיר זה. אנו מורידים מהנגמ"שים חלק מהלוחמים. אין טעם לסכנם ללא צורך. צה"ל כבר מפגיז לרוחב כל החזית, כדי שלא לעורר חשד. דווקא באיזור שלנו מפגיזים פחות. מחכים לרדת החשיכה. ברגע האחרון עוברים אנשי הקמ"ן והקמב"ץ ומחלקים "לורדים" כחולים או ירוקים (אין מספיק מצבע אחד) ומורים לנו לצבוע את הזרקורים כדי שנוכל לנצנץ לזיהוי כוחותינו. רעיון נפלא שהציל רבים בליל הצליחה. אסף אביזוהר התמנה למ"פ פל' א' במקום רפי מצפון שנפצע. אני מספיק לאחל לו הצלחה. עם רדת החשיכה מתחילים לנוע. שומרים על דממת אלחוט ככל האפשר. רפי המ"פ בכל זאת מצרף אותי ל-"חוד" כך שבראש נע עמי פרידמן, אחריו רפי, ואחריהם אנוכי. עם שלושה נווטים בו זמנית הסיכוי לטעות קטן. אני עוקב אחרי

נקודות הזיהוי שזכרתי ומרוצה כל פעם שעוברים אחת. מדי פעם מביט לאחור לוודא שכולם נעים בעקבותינו. הרי גם זה תפקידי. הלילה בהיר וניתן לראות את כל השיירה על פני החולות הזהובים. אחת אחרי השנייה עוברות היחידות את הרכס כלפי מערב. מדהים בעצמתו. רפי המ"פ נע לאט. לא לוקח סיכונים. המח"ט שואל את רפי האם אפשר להזדרז ורפי בסגנונו עונה "כשנגיע נודיע". תרגום רש"י: "יותר חשוב להגיע נכון מאשר להגיע מהר". אנחנו מגיעים לאיזור התעלות שליד "לכסיקון" בדיוק באיזור הנוח לעבירות אליו כיווננו. לכאורה הייתי צריך להישאר כאן ולעזור בכיוון הכוחות. אני מודיע לרפי שאני משאיר את משנה שלי, צביקה טננבאום, לכוון את הכוחות. רפי מאשר. הרי לא חשוב שאשאר מאחור. צביקה קצין מעולה ובעל ניסיון ויעשה עבודתו נאמנה. צביקה נכנס לתעלה כדי לחסום אחרים מלהכנס אליה בטעות ומכוון הכלים קדימה ל"לכסיקון". אנו עולים על "לכסיקון". התרגשות קלה. רפי מחליף את עמי בהובלה. מעכשיו זהו קרב ולא ניווט. המפקד מוביל. אנו פונים צפונה. מאחרינו מתפצלת פל' א' על ציר "נחלה" לכיוון "מצמד" ואח"כ פונה שמאלה גם פל' ג'. כוחות מצרים רבים לידינו אך אלה אינם מזהים אותנו ואנו ממשיכים בשקט. אנו נוצרים את אישנו כדי שלא לעורר את החזית. ממול מתקרבת שיירה מצרית והם מפנים לנו יפה את הדרך. פלוגה א' נכנסת ל"מצמד" ללא התנגדות. למעט המצרים שם אומרים שהגיע "בעל בית" חדש ועליהם לשבת בצד ולא להפריע. הצנחנים של דני מט נכנסים גם הם ל"מצמד" כמתוכנן וכך גם התאג"ד של הגדוד שלנו. אנחנו ממשיכים ועוברים את החווה הסינית ופונים מערבה על ציר "שיק" לכיוון התעלה כמתוכנן. צרור אחד ויחיד נורה לעבר הנגמ"ש של עמי. איננו מחזירים אש. אחד הלוחמים, יוסף לקואה, נפגע ונהרג מהצרור ועמי המ"מ נפגע בעינו. הוא עדיין מתפקד אך הסמל חיליק פלצר לוקח את הפיקוד על הנגמ"ש. אנו ממשיכים עד לתעלה ותופסים עמדות עד להוראה להתחיל בטיהור שתגיע, לפי התכנון, כאשר ישתלטו הצנחנים על ראש הגשר ממערב לתעלה. בינתיים מגבילים את אישנו אך האיזור שורץ מצרים ובאלה הקרובים אלינו אנו פוגעים. קובי ברג ונגמ"שו חוברים חזרה אלי.

גדוד 79 של מצנע עובר אותנו צפונה ללא קשיים וכמעט ללא ירי ומגיע לציר "אושה" כמתוכנן.

לעומת זאת נתקל גדוד 184 של אלמוג באש חזקה ממזרח ל-"לכסיקון". כנראה עלה חשדם של המצרים והם פתחו באש. כוחותינו השיבו ומתפתח שם קרב. באיזורנו עדיין אין לחימה. אני מסתכל לאחור, לכיוון התעלה. אנו חשופים לגמרי לרמפות המצריות שממערב לתעלה. אם יגלונו, יוכלו "להשחיל" אותנו כמו ברוזים. זה מפחיד. אין לכחד. משאיות תחמושת בהן פגענו מתחילות להתפוצץ ורפי מורה שלא לירות יותר בלי אישורו. אין טעם "להילחם" במשאיות תחמושת.

אחד הרסיסים מהמפגזים המתפוצצים פוגע במקלע שלנו ומוציאו מכלל פעולה. אני מבקש מאחד הלוחמים להחליפו במקלע הרבי הקשור בציד הנגמ"ש. אין תגובה. אני מבקש שוב. אין תגובה. פתאום הבנתי: הפחד! כן. הפחד. הוא שיש לכולנו.

והנה שאלה אידיאלית לקורס מפקדים בצה"ל: מה עלי לעשות במקרה זה?

א – להזכיר ללוחם שהוא מסרב פקודה.

ב – לפנות ללוחם אחר.

ג – גם א' וגם ב'.

התשובה: לא זה ולא זה. יואיל נא קצין צה"ל לתת דוגמה אישית ויחליף המקלע בעצמו!

אני יורד מהנגמ"ש, משחרר את המקלע הרזרבי ונותן אותו למקלען. בהיכנסי חזרה אומר לי גפני "אני מצטער". הוא הרי סמל הנגמ"ש. "לא" אני אומר, "אני מצטער. הייתי צריך לרדת ראשון מיד. לא הבנתי את הסיטואציה". בפעם הבאה יהיה לי קשה לעצור את הלוחמים מלצאת לקראת הסכנה. אני יודע. הם יוכיחו לי זאת עוד מעט קט.

פלוגה א' מתקדמת לעברנו ואנו מתאמים בקשר ומנצנצים בזרקורים כדי להזדהות. מאוחר יותר הם פונים חזרה דרומה ומזרחה לכיוון צומת "טירטור"- "לכסיקון" שם חוסמים המצרים את הציר.

לפתע אנו מזהים צרורות נשק קל ממערב לתעלה. לצרורות כדורים נותבים צה"ליים. אין ספק. למצרים נותבים ירוקים ולצה"ל אדומים. הרגשת שמחה והקלה. הצנחנים של דני מט פועלים ממערב לתעלה! הצליחה מתחילה!.

יום שלישי, 16 לאוקטובר 1973

הקרב על ראש הגשר

קצת אחרי חצות. אנחנו מקבלים פקודה לחבור לשאר הגדוד ותופסים עמדות שולטות יותר כק"מ מדרום לנו. מתחילים בטיהור. יורים בכלי רכב ובמאהלים מצריים רבים. פותחים באש גם על אנשי חי"ר מצריים הנעים לכיוון התעלה. כנראה נסוגים או בורחים. לא קל להיות מותקף מאחור. מי כמונו יודע. ככלל מתבלבלים המצרים, אינם יודעים מה הולך ואיך להגיב. גדוד 184 משתלט על החווה הסינית.

רק דרום מזרחה לנו, בצומת "טרטור" "לכסיקון" מתאוששים המצרים וסוגרים את הציר. מי יש שם לעזאזל? אני שואל את עצמי. במה הם טובים יותר משאר הכוחות המצריים?. לימים הסתבר שהועברה לשם מפקדת אוגדה מצרית של "כוחות עלית" וחייליה הם אלו שהתארגנו היטב וחסמו את הצומת.

בינתיים מבטלת האוגדה את פעולתה של חט' 600 לחבור לגדוד 79 דרך "מיסורי" וגדוד 79 מוחזר מציר "אושה" לאיזור ציר "שיק". בכך מתבטל כיבוש "מיסורי" כפי שתוכנן והשליטה על צירי "עכביש" ו"טרטור" נשארת בידי המצרים. כל אותה עת ממשיכים כוחות צה"ל נוספים לזרום דרך ציר החולות לכיוון התעלה.

גדוד הסיור שלנו נכנס לשתי פעולות במקביל. האחת, אנו, פל' ב' נקראים לחבור לגדוד 79 של עמרם מצנע על ציר "שיק" כדי לעזור לו לבלום התקפת טנקים מ-"מיסורי" לעבר איזור הצליחה שעל פי ידיעות הולכת ומתגבשת. מדרום לנו תוקפים פל' א' ו-ג' בפיקוד המג"ד יואב ברום את צומת "טרטור". כאשר עולים עליה, נתקלים באש אנטי טנקית. אסף אביזוהר, מ"פ פל' א' נפצע ומפונה. אני מספיק לאחל לו הצלחה. גם מ"פ ג' איציק כהנא נפצע ופונה. ד"ר דני כצלסון, קצין הרפואה הגדודי, מקדם את התאג"ד מאוור "מצמד" בעקבות הכוחות על ציר "טרטור". המקום מסוכן יותר אך גם יעיל יותר. מעתה יעסקו אנשיו במשך שעות בדבקות ובכשרון רב בטיפול ובפינוי הנפגעים תוך כדי הגנה על עצמם מפני כוחות מצריים התוקפים אותם מדי פעם. עמרם מצנע, מג"ד 79 נפצע והסמג"ד נתן עכשיו מפקד על הגדוד.

אנחנו עוזבים את עמדותינו על גדות התעלה כדי לחבור לגדוד 79. רפי מוביל תחילה צפונה כדי לנוע על ציר "שיק" ולא סתם בשטח. סמג"ד 79 שכנראה רואה אותנו בתנועה קורא לרפי בקשר לתקן את מסלולו ולנוע מזרחה. רפי עונה, בסגנונו: "אני יודע איפה הצפון ואגיע". כשמגיעה הפלוגה לציר "שיק" משנה רפי את כיוון התנועה ונע לעבר גדוד 79 על ציר "שיק". בדרך אנחנו משמידים כוחות חי"ר מצריים שכנראה הבינו ש"משהו הולך" והתעוררו אבל ניכר שאינם יודעים מה קורה בדיוק. בשלב מסוים נדמה לי שהחיילים מתרוממים מעמדתם אלינו. המקלען יורה צרור לעברם אך אני מהרהר שאולי אלה חיילי צה"ל שנאלצו לנטוש את כליהם. אני חוזר לעמדה לראות מי היה שם. אינני רואה אף אחד ומניח שהיו מצרים שטעו בנו ככוחותיהם. למרות זאת אני קורא ברשת הפלוגתית שלא לירות יותר ללא אבחנה כי החי"ר שאנו רואים יכולים להיות שלנו.

השעה בערך 3:00 בבוקר.

רפי המ"פ מזהה את גדוד 79 ומחפש עמדות לידו.

אנו נמצאים על משטח בלתי מוגן ורפי רוצה לנוע למדרון מוגן יותר ולהמנע מלנוע צפונה מדי כי שם כבר מתחילות ה-"גבעות השחורות". לכן, במקום לבצע פניה שמאלה כלפי צפון, הוא פונה קודם ימינה כלפי דרום ואז מבצע סיבוב של 270 מעלות ומתייצב כלפי צפון. אחריו מבצעים כל שאר הכלים את אותה התנועה. תחילה גדעון הסמ"פ, אח"כ מח' 1, אחריהם מח' 3 שהיא כעת הנגמ"ש של עמי בלבד, ואח"כ אני.

נפגענו!

כאשר אני מתחיל את תנועתי ימינה, עם פני עדיין דרומה, הדרמה מתחילה. שלוש פגיעות בו זמניות פוגעות בטנק של רפי המ"פ, בנגמ"ש של עמי מ"מ 3 ובטנק נוסף. כל הכלים נפגעו מאחור, מכיוון דרום. פגיעות מדויקות. הנגמ"ש של עמי שעומד לידנו נפגע במיכל הדלק והוא בוער חזק. גם הטנק של רפי מתחיל לבעור. טנק נוסף נפגע אך לא בוער. מוחי עובד במהירות. לוחמי הנגמ"ש שלי רוצים לקפוץ החוצה כדי לחלץ את הלוחמים מהנגמ"ש של עמי. אני עוצר בעדם. הבעירה חזקה מדי ואני מעריך שבעוד שניות מעטות יתפוצץ מיכל הדלק. על סמך מה? אינני יודע. סתם הרגשה. אין טעם להתפוצץ איתו. אני חושב: שלוש פגיעות מדויקות, כולן מכיוון דרום, כלומר מכיוון כוחותינו. ראשי חושב במהירות. אני מבקש מגפני את הזרקור. הוא מהסס. אני מבקש שוב והוא מעבירו לי. אני מזכיר לשמואל הנהג לנוע בזיגים ומנצנץ כלפי דרום. זה כמובן מסוכן אך אני חושב שאם אלה כוחותינו, אסמן להם שאנחנו גם. אם מצרים, מי יודע. אולי יראו ניצנוץ ויפסיקו האש לכמה דקות. הירי נפסק. הנגמ"ש של עמי אמנם מתפוצץ ואז אנחנו ניגשים לחלץ את כולם. האם צדקתי שפקדתי לחכות? מי יודע. אני חושב שכן. הכל התרחש בזמן קצר. למרבה המזל רוב לוחמי עמי אינם הרוגים אלא פצועים. אך המראה קשה. עמי נפצע שנית. הפצוע הקשה ביותר הוא הסמל חיליק פלצר. כולו כוויות קשות. הוא נושא את כאביו בכבוד. "תדפקו אותם בחזרה" הוא מבקש ממני. אנו מעלים את כולם על הנגמ"שים שלי ושל קובי ברג והחובשים מטפלים בפצועים. אני מבין שרפי נהרג. קשה לי. אני מחכה מספר דקות.

מתארגנים

אני מניח שגדעון הסמ"פ עסוק בפניו הטנק של רפי ואני "תופס יוזמה" וקורא בקשר לכל כלי הפלוגה לפי הסדר, 1, 1-א' וכו' ושואל על מצבו. כאשר מגיע ל' ב', הוא עונה שנפגע ומבקש רשות לנטוש. אני מורה לו לחכות שאאסוף אותו. המט"ק הוא צבי אלרואי. אני שואל על מקומו והוא עונה שאינו מזהה את הכלים של הפלוגה. אני מבקש שידליק את הזרקור. הוא מאשר ואני מחפש אותו. לא מזהה זרקור. "האם הדלקת?", אני שואל. "שלילי" הוא עונה. לא פשוט להדליק זרקור באמצע השטח וע"י כך לגלות את מקומך. "אני מדליק" אני אומר לו. "תודיע לי אם מזהה אותי". אני מזכיר לשמואל לנסוע כל הזמן בזיגים. לא לעצור אלא אם אני מבקש. תחילה אני מנצנץ ימינה ושמאלה אך אלרואי איננו מזהה. אני מנצנץ צפונה, לעבר האויב, ואלרואי אומר שמזהה אותי. אני נוסע לכיוונו. "זיגים", אני מזכיר, ללא צורך, לשמואל הנהג. אנו נוסעים כ-400 מ'. "האם מזהה אותנו?" אני שואל את אלרואי. "חיובי, המשיכו באותו כיוון". אנחנו ממש מתקרבים ל-"גבעות השחורות". לבסוף, אחרי כ-800 מ' אני מזהה שני

טנקים שלנו. אלרואי מאשר לי שזה הוא. הזחל שלו פרוש ואני מאשר לו לנטוש ואוסף את הטנקיסטים אלי. אלרועי נפצא מהפגיעה והחובש מטפל גם בו. אני מורה לטנק השני לנוע אחרי וחוזר לפלוגה. עד היום אינני יודע איך ומדוע הגיעו שני הטנקים למקומם ההוא, קרוב כל כך למצרים.

בדרך לפלוגה אני שומע את לזי קמב"ץ הגדוד קורא לרפי המ"פ לתפוס פיקוד על הגדוד. אני מבין שגם המג"ד נפגע. "רפי לא יכול לטפוס פיקוד" אני עונה ביוזמתי לקמב"ץ. "הוא חייב. אין מישהו אחר" עונה הקמב"ץ. "לזי" אני פונה לקמב"ץ בשמו, "רפי לא יכול לעשות כלום עכשיו. האם מבין אותי? לא יכול לעשות כלום" אני מנסה להבהיר לקמב"ץ הגדודי את מה שבעצם אינני יכול להגות. לזי הקמב"ץ הבין.

באותו רגע חדל הגדוד למעשה לתפקד כיחידה עצמאית. המג"ד יואב ברום נהרג וכך גם מ"פ ב' שלנו רפי בר-לב. מ"פ א' אסף אביזוהר ומ"פ ג' איציק כהנא נפצעו עוד לפני כן ופונו.

בגדוד הסיוור, מסתבר, יש בעייה מסוימת בהעברת הפיקוד לסגנים כי המפקדים אנשי טנקים והסגנים אנשי נגמ"שים. כל יחידה בגדוד מצטרפת ליחידה אחרת הקרובה אליה.

על צומת "טרטור" מבצעים כוחות החטיבה התקפה אחרי התקפה. נפגעים, מתארגנים ושוב תוקפים. עניין של "מי יישבר ראשון". עם שחר מבצע המח"ט עצמו, אמנון רשף, התקפה על האיזור והצומת אמנם נפתחת.

מצטרפים לגדוד 184

גדעון הסמ"פ נכנס לרשת. הוא מורה לי להעביר את כל הפלוגה לרשת של גדוד 184, הגדוד של אלמוג, במקום גדוד 79. אני מעביר את הכלים ומוודא שיש קשר עם כולם. אם כך, אני מתפקד עכשיו כסמ"פ וגדעון כמ"פ. הפצועים וההרוגים איתנו בנגמ"שים. הפצועים נושאים את כאביהם בכבוד ראוי לציון. תא הלוחמים קטן וצפוף. למרות מאמצי הלוחמים לעזור, מיטלטלים הפצועים מצד לצד. אני מבקש משמואל להאיט ולהפסיק את הנסיעה בזיגזג. ניקח סיכון. אינני יכול לראות בסבל הפצועים ובינתיים לא יורים עלינו. אני מציע לשמואל להתחלף עם יגאל רזנבלום נהג המשנה אך הוא מסרב. "אתחלף כשאתעייף" הוא אומר. גבר לעניין, שמואל גרוס. נהג מעולה. לעיתים רחוקות צריך להורות לו בדיוק לאן לנסוע. "תפוס עמדה באיזור זה" או "נוע לשם" והוא כבר עושה את המוטל עליו היטב וחוסך לי התעסקות צדדית מיותרת.

אני שם לב שכל הגדוד של אלמוג עובד על רשת קשר אחת. כמו פלוגה, לא כמו גדוד. בחכמה עשה. מספר הכלים בגדוד קטן אחרי שרבים נפגעו והשליטה טובה יותר כאשר כולם על אותה הרשת. כולם שומעים את כולם. גם אנחנו.

הגדוד נכנס להגנה היקפית. משמע, כל הכלים יוצרים מעגל עם הקנים החוצה. אנו מצפון לחווה הסינית. במרכז המעגל מרכזים את הפצועים וההרוגים. השחר מתחיל לעלות. אני מודע היטב ל-"גבעות השחורות" של הטילאים המצרים כ-ק"מ מצפון לנו אבל אינני יודע עד כמה מודע לכך אלמוג, מג"ד 184. מה לעשות? אם יזהו אותנו הטילאים יפגעו בנו בקלות רבה. אני מעיז פנים ופונה למג"ד: "10" כאן 4 של "בזוקי", במקום הזה אנחנו חשופים לטילים. מציע או לתקוף או לנוע לאחור". המג"ד עונה כמו מג"ד: "לא תוקפים ולא נסוגים, סוף". תרגום רש"י: "אני יודע מה אני עושה". בשלב זה משימתו הראשונה היא לארגן ולפנות את הפצועים הרבים.

הערפל הטוב והמיטיב

הנה מזל משמיים - ערפל כבד, מאלה האופייניים לאיזור התעלה, יורד על כל האיזור ומסתיר אותנו מהמצרים. רבים באוגדה עוד יזכרו את הערפל הכבד המיטיב איתנו בבוקר זה.

תחת מעטה הערפל אנו מארגנים את הפצועים לפינוי. מכנסים את כל הפצועים של הפלוגה בנגמ"ש של קובי ברג שמעתה ייקרא "נגמ"ש הפצועים". יגאל רזנבלום, נהג המשנה שלי, ינהג. החובש אמתי הלפרין, בן דודו של גדעון הסמ"פ, מצטרף לנגמ"ש הפצועים כחובש. מתארגנים עוד שלושה נגמ"שי פצועים של הגדוד ואז מורה המג"ד לנגמ"שי הפצועים להיכנס לשיירה ולפנות את הפצועים ל-"לקקן". השיירה יוצאת לדרך ורק אז מורה המג"ד אלמוג לגדוד לנוע לאחור ואנו תופסים עמדות מוגנות יותר מדרום מערב לחווה הסינית.

מי ירה עלינו?

להודות על האמת, נושא זה איננו מדאיגני כעת. מה ההבדל אם אדע בדיוק האם היו כוחותינו או המצרים?

כל אחד עשה את מיטבו. ראיתי במו עיני. בפעולה מורכבת כזו, מאחורי קווי האויב, בלילה - הכל יכול לקרות. למרות שנשמע אחרת, יש סיכוי רב שהיו אלה מצרים. הרי היו מדרומנו מצרים שלחמו בכוחותינו שם. שנים לא עסקתי בנושא זה. לא חשבתי שזה משנה הרבה. לקראת כנס הגדוד, ב-2004, התאספנו, מספר קצינים מגדוד הסיור, גדוד 79, גדוד 184, החטיבה ואחרים. שלא ביוזמתי נפתח דיון מעמיק למדי בנושא. לא איתרנו בבירור אף כח צה"ל שירה באותו כיוון באותו זמן.

אסף אביזורה, מ"פ א' בליל הצליחה, סיפר שבאותו לילה, כאשר נעו על "טרטור", ירו עליהם המצרים מאותו איזור. לאחר שהחלים מפציעתו וחזר לשרת באיזור הבחין שאלה היו תותחי נ"ט (נגד טנקים) מצריים מצויידים באמצעי ראייית לילה. אמנם תותחיהם היו מכוונים כלפי דרום, אך בהחלט ייתכן שחלקם פנו צפונה כאשר היינו שם. כנראה אלה הם שפגעו בנו בליל הצליחה. מדוע הפסיקו לירות כאשר ניצנצתי אליהם בזרקור? אילו אני מפקד מצרי היורה על כוחות בלילה ואלה מנצנצים אלי, ודאי גם אני הייתי מפסיק את הירי. לפחות לזמן מה.

ראש גשר רופף אך מתפקד

אנו תופסים עמדות עם גדוד 184 כ-2 ק"מ מצפון מזרח ל-"מצמד". אנחנו היחידה הצפונית ביותר. זהו ראש גשר קטן יחסית. "מיסורי" לא נכבשה וצירי "עכביש" ו-"טרטור" לא נפתחו. נוצר ראש גשר רופף שבעצם כולל רק את ציר "נחלה" ומוצב "מצמד" אליהם אפשר להגיע רק דרך ציר החולות. אנחנו מודעים לכך שאנו היחידים המגינים עליו מצפון. הערפל כבר התפזר. אני קורא בקשר לקובי ברג בנגמ"ש הפצועים אך הוא אינו עונה. מודיעים לנו שצומת "טרטור" נסגר שוב. האם הצליח נגמ"ש הפצועים לעבור?

תחילה אינני דואג. הרי יצאו מזה זמן מה וייתכן שפשוט היגיעו ל-"לקקן" ועוסקים בטיפול בפצועים. לאחר מספר דקות קורא להם שוב. אין תשובה. קובי

בחור אחראי. לא ייתכן שישאיר הנגמ"ש זמן רב בלי אף אחד. אנסה שוב מאוחר יותר. אני מוודא שהנגמ"שים האחרים הגיעו וקורא לקובי שוב. אין תשובה. צומת "טרטור" נפתחת שוב. הפעם סופית. רק לזמן קצר הייתה סגורה. הגדוד מתארגן להגנה ובלימה אבל המצרים לא ממש תוקפים. אפילו הטילאים של "הגבעות השחורות" אינם יורים עלינו למרות שאנחנו בטווח היעיל שלהם. ניכר במצרים שעדיין לא קלטו את המהלך של צה"ל ומי אנחנו בכלל. לימים נקרא בעדויות של המצרים שאמנם חשבו שזו רק פשיטה קטנה. מדי פעם עוברים טנקים מצריים ליד "לכסיקון" והטנקיסטים שלנו פוגעים בהם בהתלהבות. אנחנו, הנגמ"שים, "מטפלים" בחיילי החי"ר המצרי הנעים בשטח. מצד אחד הרגשת הצלחה ומצד שני מועקה. לגדוד נפגעים רבים, רפי איננו ונגמ"ש הפצועים אינו עונה. איננו מדברים בינינו. כל אחד לעצמו. אינני קורא אלי את צביקה הסמ"מ חזרה. אין טעם להכניסו לכאן עכשיו. שימשיך לעזור במקום שיכול. המצרים מפגיזים את ראש הגשר מדי פעם אבל יחסית יום שקט היום.

טנקי צה"ל ממערב לתעלה !

עם בוקר התקדמו המעבורות לאורך ציר החולות והגיעו ל-"מצמד". דחפורי ההנדסה פורצים את הסוללה שהקים בזמנו צה"ל והטנקים של חיים ארז מתחילים לעבור בהישט לצד המערבי. זוהי כרגע הפעולה החשובה ביותר של האוגדה. אמנם זרם דק של טנקים, אבל זרם יציב. הצליחה מתממשת למרות הכל. אני רואה את זרם הטנקים אל "מצמד". הרגשת התעלות מסוימת. זה לא היה מהלך פשוט והוא דרש מאמץ רב מכולנו. עשינו את זה. הצליחה מתממשת. במערב התעלה הצלחה רבה. חטיבת חיים ארז עורכת פשיטות ומחסלת בסיסי טילים אנטי-אוויריים שם. זה משחרר את האיזור לחיל האויר של צה"ל. לפני כן נפגעו מטוסים רבים מטילים אלה. פעולתו של ארז כל כך מהירה ומעמיקה שמחזירים אותו מעט חזרה מזרחה כדי שלא יתרחק יותר מדי. עדיין אין גיבוי מספיק.

"מיסורי"

אותי מדאיגה "מיסורי" וטיליה שעל ה-"גבעות השחורות", אותה לא כבשנו. הם חולשים על כבישי הגישה "עכביש" ו-"טרטור". אם ייתקדמו קצת יחלשו גם על "מצמד", הלא היא נקודת הצליחה. האם כל הכוחות הבאים עתה מודעים להם כמוני? אני שוקל מה לעשות בעניין. מחליט שבינתיים לא אתערב. מספיק ש"התחצפתי" למג"ד הבוקר. מי אמר שאינם יודעים? נחכה ונראה.

נגמ"ש הפצועים

עם ערב אנו מוחלפים ע"י גדוד אחר. סוף סוף אפשר לנוח מעט. מאז יום אתמול אנו בפעולה ובלחימה ללא הפסקה. נעים דרומה לכיוון "מצמד" וחונים ליד עמדות התאג"ד. סוף סוף יורדים מהכלים. אני הולך לפגוש את דני קצין הרפואה הגדודי. גם הם עייפים וסחוטים. האם שמע מנגמ"ש הפצועים? מסתבר שלא. הוא מציע שאולי יודעים בתחנת האיסוף החטיבתית ב-"לקקן". אנו

מתקשרים לשם. אין הם יודעים בדיוק על מה אנחנו מדברים כך שזה לא עוזר לנו.

בנגמ"ש היו הפצועים עמי פרידמן מ"מ 3, חיליק פלצר סמלו, דוד קיטאי מלוחמיו, אשר קלה מלוחמי עמי וצבי אלרואי מט"ק 2-ב'. כמו כן קובי ברג מפקד הנגמ"ש, אמיתי הלפרין החובש ויגאל רוזנבלום הנהג.

אני מתלבט מה לעשות. מצד אחד מעטים הסיכויים שנפגעו מבלי שאף אחד הבחין. הרי נסעו בשיירה. מצד שני אינם עונים בקשר.

לאחר מספר ימים, כאשר ראש הגשר ייוצב, יערוך גדעון הסמ"פ סריקה באיזור צומת "טרטור" וימצא את הנגמ"ש. התברר שכנראה נפגעו בנסעם על הכביש וירדו ממנו כדי לתפוס מחסה במקום היחידי שהיה: בתעלות שממזרח לכביש. אלא ששם עדיין היו כוחות מצריים. את כל לוחמי הנגמ"ש, הפצועים והבריאים, מצא גדעון הרוגים כאשר הם שוכבים בהגנה היקפית מסביב לנגמ"ש. המצרים ירו בהם מטווח קצר. זו היתה הידיעה הקשה ביותר בשבילי בכל המלחמה. הרגשת צער והחמצה גדולה. אמנם אין מה לחפש אשמים, אבל אילו עברו בשלום היה מספר האבידות של הפלוגה קטן בהרבה. גם איבודי ידידים טובים - את סמלי קובי ברג, נהגי יגאל רוזנבלום, ועמי פרידמן מ"מ 3. לו רק הייתי יכול להחזיר את הזמן אחורנית.

מתאוששים

אני חוזר לנגמ"ש. החבר'ה יושבים בשקט ואינם אומרים דבר. גם אינם אוכלים. אחרי 24 שעות? "חבר'ה" אני אומר. "הרי המלחמה לא נגמרה. נפתח קופסאות ונתחיל לאכול". דני הרופא הגדודי עומד לידי ומוסיף רקע מקצועי. "גם אם לא מרגישים רעב" הוא אומר "הגוף מפסיק לתפקד אחרי זמן מה". אני עושה בידי לגפני תנועה של "מה הולך פה?" והוא קם ראשון ומארגן ארוחה. לאט לאט נכנסים לשיחה שקטה.

"אנחנו (הנגמ"ש שלנו) יצאנו מזה לא רע" אומר לי גפני במעין מחמאה. אני נזכר בזיגזגים, בנצנוצי הזרקור, במציאת עמדות מחסה, בהמנעות מהכניסה לנגמ"ש 3 הבוער. מבלי משים אני עונה "אני מבטיח לכם לשמור עלי חיי כולנו ככל שאוכל". הבטחה קשה בימי מלחמה. ימים יגידו.

מגינים על ראש הגשר - ה-"חצר"

גדעון פרידמן הסמ"פ ניגש אלי ואומר שרוצה להיפרד. "מה העניין" אני שואל. "ערך, עד עכשיו סמ"פ א' יהיה מ"פ הנגמ"שים ואתה הסמ"פ" הוא אומר לי. "מי מינה אותי, אתה או הוא?" אני שואל. אינני רוצה לכפות את עצמי. "דיברתי איתו וכך סיכמנו" אומר גדעון. "ואתה?" אני שואל. "לא יודע בינתיים. נראה" אומר גדעון. חבל לי להיפרד מגדעון. סוף סוף היכרנו ולמדנו לעבוד ביחד. "אני מעדיף להיות הסמ"פ שלך ולא שלו" אני אומר. "נראה" אומר גדעון "בינתיים אלו ההוראות". אנו מבטיחים לשמור על קשר ומאחלים הצלחה אחד לשני.

סמ"פ נגמ"שים? זה לא בדיוק חלום חיי. הרי אנחנו אנשי סיור, לא חרמ"ש. בינתיים שיהיה, אני מהרהר. אח"כ נראה. לא אתחיל עכשיו לחפש לי יחידת סיור.

אנו נעים למעוז "מצמד". מסתבר שניערך להגנה קרובה על "מצמד", הוא איזור הצליחה הקריטי. אנחנו נהיה "מעגל ההגנה הראשון" ממש על "מצמד" וגדוד

אחר ייערך להגנה כ-ק"מ מ-מ"מצמד" במעגל הגנה שני. אני מבחין שזהו גדוד צנטוריונים שיש לאוגדה של ברן (לנו יש פטונים). מעניין. אני מחפש לי עמדת הגנה טובה והסייר שבי מוצא עמדה גבוהה יחסית על רמפה שבקצהו המזרחי של המעוז ממנה אפשר לצפות ולראות היטב את כל האיזור. מצפון וצפון מזרח את ה"גבעות השחורות" ו-"מיסורי" שבידי המצרים. ממזרח את תעוז "כישוף" "דידי הקודם" וכן את הצירים "עכביש" ו-"טרטור" המובילים אלינו, עדין חסומים. מדרום מזרח את ציר החולות שעכשיו עמוס בכלי רכב מסוגים שונים. מדרום מעוז "לקקן" והאגם המר. ממש לידי ציר "נחלה" המוביל למעוז. ממערב לי, בתוך המעוז, במרחק קטן, איזור הצליחה. שני פתחים פעורים בסוללת המעוז ובאחד מהם ממשיכים להעביר טנקים למערב התעלה על רפסודות. השטת הטנקים תימשך כל הלילה. ליד פתח הצליחה, בפינה מוגנת מעט, מפקדת האוגדה עם אריק שרון וכל ה"קודקודים".

מעוז "מצמד" מוגן ע"י הסוללות שבנה צה"ל. "החצר" ייקרא המקום מעכשיו. "תפקיד חשוב קיבלנו" אני מהרהר ולא יודע שגם תפקיד רועש. רועש מאוד. אבל הערב עדיין שקט יחסית. המצרים לא מגיבים באש יעילה. ממקומי אני מזהה לחימה באיזור המזרחי של "מיסורי". סוף סוף מישהו מטפל ב-"מיסורי". אבל מי נלחם שם? האם יודעים את עוצמת המצרים וקטלניות הטילים? אני רוצה להיכנס לרשת הנלחמים ולהאזין. אולי אוכל לעזור. אשבל הקשר מעביר מתדר לתדר אך איננו מזהים את תדר הלוחמים שם. כנראה מאוגדה אחרת.

לימים התברר שהיתה זו אמנם אוגדת ברן וחיבת הצנחנים של עוזי יאירי. חיבת הצנחנים ספגו אבידות ונסוגו אבל תוך כדי כך הצליחו הטנקים של ברן להיאחז בשיפולי "מיסורי" ולאט לאט הרחיקו את המצרים מ-"עכביש" ופתחו אותו לתנועה – סוף סוף.

בלילה מתארגנים שוב ל-"כוננות גבוהה" ומתקינים את משקפת האור כוכבים. יש חשש מתקיפת קומנדו מצרי. משום מה אני קצת פחות מתרגש מידיעה זו. הרי כבר פגשנו בהם. אנחנו בכלל חברים...

יום רביעי, 17 לאוקטובר 1973.

הפגזות

שעת בוקר מוקדמת. אנו מתעוררים בעצלנות. לפתע - השריקה המוכרת. ארטילריה עלינו. סוגרים מדפים ונעים קצת לאחור. אלפי פגזים מתחילים ליפול על איזור הגשר. למעשה אין לאן לברוח כי הפגזים בכל מקום ואת עמדתנו הרי לא נעזוב. יושבים בנגמ"ש ומקווים לטוב. כוחות צה"ל מחזירים באש נ"ס (נגד סוללות). ההפגזה נחלשת, אך לא לזמן רב.

אנו מבחינים ברביעיית מטוסי צה"ל טסה בכיוון מערב. למעשה זו הפעם הראשונה מאז תחילת המלחמה שאנו מבחינים בסיוע אווירי. עד עתה, רובו היה מוקדש לחזית הצפון וגם טילי ה-"סאם" האנטי אוויריים המצרים גרמו אבידות רבות. עכשיו, שרבים מבסיסי הטילים חוסלו ע"י חטיבת ארז, מלאכת חיל האוויר פשוטה יותר.

המטוסים טסים נמוך מאוד, ממש בגובה הגבעות. פלא. אף פעם לא ראיתי מטוסי סילון נעים בגובה נמוך כל כך. בודאי כדי להימנע מגילוי ופגיעות. לפתע הם "מושכים" למעלה ויורדים בצלילה למטרותיהם. עשן רב עולה ממקום פגיעתם. הלב מתרחב. יש סיוע אווירי.

אלא שההפגזות עלינו מתחדשות. כך יהיה כל היום. המצרים מפגיזים, צה"ל משיב באש, הפסקה קלה, ושוב הפגזה. בליל של פגזים מכל הסוגים. לא יאומן. פצצות בגודל ענק נוחתות בקירבתנו ופוערות בורות עמוקים בחול. אף פעם לא ידעתי שיש ולא ראיתי פצצות ארטילריה גדולות כל כך. עד היום אינני יודע מה היו. למזלנו אנו לא נפגעים. אך יש נפגעים ב-"חצר" ועל הדוברות. אנשי ההנדסה, כאילו אחזתם תזזית, ממשיכים בהישט הטנקים ללא הרף בלי לשים לב לפגזים. מרגש לראות אותם עובדים כך.

הצליחה מתחזקת

השעה בערך 8:00 בבוקר. אני מסתכל מזרחה והנה זה פלא: מעבורות הגשרים מתקרבות לאיזור ה"חצר" על "עכביש". איתם דחפורי הנדסה וכן עשרות טנקי צנטוריון, הטנקים של אוגדת ברן. הרפסודות מגיעות ל-"חצר" ובעמל רב מחברים אותם אנשי ההנדסה לידי גשר. ההפגזות נמשכות כך שהם עובדים תחת אש. אני מזהה את אחד מקציני ההנדסה הבכירים - ישי דותן. בן קיבוץ יד-מרדכי ממחזור מקביל לי. בא לי לבוא ולברכו. פשוט מדהים לראות אותם עובדים ככה. אך אני מחליט לוותר לעת עתה. הוא עסוק מדי. אולי אח"כ. לצערי לא אזכה. לבסוף חובר הגשר והטנקים מתחילים לעבור. במקביל נמשכת גם ההעברה בהישט. הצליחה קורמת עור וגידים.

הלב מתרחב. טור ארוך של טנקי צנטוריון מתקדם ועובר לצד המערבי של התעלה. אני מביט בהם ארוכות. הרגע אליו ייחלנו. הרגשה טובה. הטובה ביותר בכל ימי המלחמה. הצליחה מתחזקת.

הפצצות אוויר

לפתע מתעורר המדבר לחיים. אלפי מקלעים פותחים בירי כלפי השמיים. משמע, מטוסי אויב מתקרבים. איננו רואים אותם עדיין אבל בני ונתן עטים על המקלעים ומתחילים לירות למעלה צרורות ארוכים תוך הזת המקלע מימין לשמאל. תרגולת קבועה היא בצה"ל. בהתקפה אווירית, כל הלוחמים יורים במה שיש כלפי מעלה. לכאורה מגוחך. מה הסיכוי לפגוע במטוס ככה? אבל למעשה תרגולת יעילה למדי. הירי בפירוש מרתיע את טייסי האויב וגורם להם לטוס גבוה, מה שמקטין במידה משמעותית את יכולת פגיעתם. אחרי מספר שניות מופיעים המטוסים המצריים. כנפי ה-"מיג" המוטות והמפחידות. הם טסים בגובה רב ומטילים פצצותיהם. לא נעים. ניתן לראות את הפצצות בנפלך. מסלולן אלכסוני כך שקשה לדעת איפה ייפגעו. ברעש אדיר הן מתפוצצות במרחק ניכר מה-"חצר". מזל.

שוב מתעורר המדבר. רביעיית אויב נוספת מתקרבת. אלא שהפעם לא שפר חלקם כקודמיהם. רביעיית מטוסי חיל האוויר מופיעה מאי-שם ותוך שניות נפגעים המטוסים המצריים.

עוד תופעה

אני שם לב לתופעה משונה. כעשרים מטר לפנינו, בעמדה מוגנת למדי, הוצבו תותחי נ"מ (נגד מטוסים). מספר שניות אחרי שעבר המטס הראשון של המצרים אני רואה את אנשי הנ"מ עולים לאיטם על תותחיהם, יורים מספר צרורות וחוזרים למסתרי העמדה. בפעם השנייה חוזר העניין על עצמו.

אהה. הבנתי. וכי למה לקחת סיכון? יישבו להם תותחני הנ"מ בבונקר המוגן עד יעבור זעם. אז, למקרה שמישהו יבוא לבדוק, יירו כמה צרורות כדי "ללכלך את הקנה" ויחזרו לעמדתם המוגנת.

לא עלי להטיף מוסר וחוף מזה שאר כוחות צה"ל מבצעים ירי אנטי אווירי יעלי למדי במקלעיהם.

בכל זאת אני ניגש לעמדת הנ"מ. אני פוגש קצין בבגדי "א" ונעליים חזאיות. וכי מה אומר? "אני מהסיוור למעלה, אתם אולי צריכים עזרה בזיהוי המטוסים מראש?", אני מנסה את מזלי. הקצין סוקר אותי מלמעלה למטה במבט לגלני. "אנחנו לא צריכים שום דבר חביבי" הוא עונה ופונה לעסוקיו.

גם כאלה יש בצה"ל. מובן שלא כל לוחמי הנ"מ נוהגים כך. כבר מחר יוכיחו לי. אבל אלה כן. מה לעשות.

מפילים מטוסים

המדבר שוב מתעורר בירי מקלעים לאוויר. אני רץ חזרה לנגמ"ש והנ"מניקים רצים חזרה לבונקר.

בני ונתן כבר יורים במרץ. בפעמים קודמות לא ידענו מהיכן יגיעו המטוסים המצריים אבל פעמיים הופיעו מדרום מזרח לצפון מערב, בערך מכיוון תעוז "חורבה". אש כוחותינו שוב מתחילה משם ואנחנו מנסים לכוון למקום שממנו היגיעו קודם. המטוסים מגיעים בדיוק באותו מסלול. נתן ובני יורים "כמו משוגעים". ניתן לראות את צרורותינו לפי הנותבים. המקלעים לוחטים אבל

המקלענים לא מפסיקים. לעזאזל המקלע הלוהט, רק שנפיל אחד! המטוסים עוברים ישר בתוך קו הנותבים. שניות עוברות ו... שני מיגים מעלים עשן שחור. אחד מהם מתרסק על הקרקע. איננו מצליחים לראות מה קרה לשני. צעקות שמחה עולות מכל כלי הרכב מסביב. כל אחד בטוח שהוא פגע בהם. לך תדע. כולם ירו. אולי אנחנו, אולי הם. העיקר שהופלו מטוסים מאש כוחותינו. שמחה בנגמ"ש.

עכשיו נשמעים צרורות ירי כבד יותר. אנשי הנ"מ לא שוכחים "ללכלך את הקנים".

אני מזכיר למקלענים לפרוק את המקלע עד שיתקרר. בחום הזה עלול אחד הכדורים להתפוצץ בעודו בקנה.

ההפגזות נמשכות לסירוגין אך אינן עוצרות את זרם הטנקים שלנו מערבה. המצרים מחליטים כנראה להפציץ את טור הטנקים ולא רק את ה-"חצר". רביעיית "מיגים" מגיחה מדרום לצפון. איננו יכולים שלא לגחך למראה פעולת ההפצצה. מפחד הצרורות הם טסים בגובה רב ובניצב, לא לאורך, טור השיריון. וכי מה הסכוי לפגוע כך? ואמנם נופלות פצצותיהם הרחק מהטור ללא נזק. כך מתקדם היום לאיטו. הפגזות מתחילות ופוסקות. הפצצות אוויר. אנחנו יורים. הם מפגיזים. דוברות נפגעות ומתקנות והצליחה - נמשכת.

מיראזים משונים

אנו מזהים רביעיית מטוסי מיראז' בטיסה מצפון לדרום. הם טסים בגובה "מצרי", כלומר גבוה. משונה. אולי אורבים מטוסינו למטוסים מצריים?. אבל מעל לכוחותיהם? המיראזים מתקרבים לטור השיריון ו... מפילים לכיוונם פצצות. גם כן בשיטה ה-"מצרית", כלומר לרוחב ולא לאורך הטור. מה הולך כאן? לא ייתכן שאלה שלנו. אולי לא מיראזים אלא סוג חדש של מיג?
"שימו לב" אנחנו שומעים בקשר "אלה לא שלנו. אלה מצרים. הלובים נתנו להם". כך. לא בדיוק לפי כללי הדיווח בקשר. אבל יותר חשוב שכולם יבינו מאשר להודיע באופן "תקני".

אנו חוששים שמעתה אולי נתבלבל בזיהוי. חשש שוא. מטוסי צה"ל טסים נמוך ומפציצים לאורך השיירות, לא כן המצרים. כך, לפי אופן הטיסה, יכולנו להמשיך לזהות את המטוסים המצריים בקלות רבה למדי.

קרב שב"ש (שיריון בשיריון) על ראש הגשר

פתאום מתעוררות רשתות הקשר החטיבתיות. שתי התקפות טנקים מצריות מתפתחות לעבר ראש הגשר. אחת מאיזור "מיסור" שמצפון לנו ואחת מדרום. כוחותינו מעורבים בבלימת שתיהן. מצפון תופס הגדוד עמדות ושוב חוזר על עצמו קרב הפטיש והסדן. אמנם אין נותנים למצרים להתקרב יותר מדי, אך כח אחד נשאר לפני, הוא יהיה הסדן וכח שני מתייצב ממערב. הפטיש. קרב שב"ש קצר. ה-"סדן" עולה לעמדות ופותח באש. ה-"פטיש" מכה מהצד. בתוך דקות נדלקים טנקים מצרים. השאר ממהרים לסגת.

מדרום, מכיוון הארמיה השלישית, מתפתחת התקפה מסוכנת וגדולה הרבה יותר. חטיבת טנקים מצריים נעה לעבר ראש הגשר. בקרב זה, כמעט במקרה, מעורבות שתי האוגדות - שלנו ושל ברן. כסדן נערכת פלוגה ח' של גדוד 79

שהיא למעשה פלוגה על טהרת יוצאי גדוד הסיור 87 שלנו. פלוגה מוקטנת. רק 5-6 טנקים. סדן לא ממש גדול להתקפה חטיבתית. את הפטיש יהוו שני גדודים מאוגדת ברן מכיוון מזרח למערב. לאלה קל יותר כי יש מספיק מרחב להכניס את החטיבה המצרית ל-"שטח השמדה". פלוגה ח' "שלנו" נותנים למצרים להתקרב. זהו סיכון רב אך מחושב. ברגע הנכון עולים הטנקים שלנו לעמדותיהם ופוגעים בטנקים המובילים של המצרים. השיירה המצרית נעצרת. כוחות ברן מכים ממזרח. המצרים מיד נסוגים אך לוחמי ברן מזנבים בהם ומשמידים טנקים רבים. נקמתו המתוקה של ברן על אי-ההצלחה ב-8 לאוקטובר. יותר לא יתקפו המצרים את ראש הגשר בטנקים. לימים נדע ששני מפקדי הארמיות המצריות, השנייה מצפון והשלישית מדרום, התנגדו להתקפות אלו. נסיונם המר מה-14 לחודש לימד אותם לקח. יש לשער שנסיון זה הוא שמנע התקפות טנקים מצריות על ראש הגשר בשעותיו הראשונות והקריטיות. ההמתנה להתקפת המצרים ב-14 לאוקטובר נותנת עכשיו את רווחיה בריבית דריבית.

שר הבטחון מבקר

ההפגזות שוכחות מעט ולאט לאט פוסקות. והנה הפתעה - נגמ"ש מגיע וממנו יורד שר הבטחון משה דיין. ועוד הפתעה: איש מהלוחמים הרבים אינו ניגש ללחוץ את ידו ואיש אינו מריע. דיין נראה נבוך. בעבר נכחתי באירועים אליהם הגיע משה דיין. תמיד זכה למחיאות כפיים ולחיצות ידיים רבות. והנה כלום. משונה. הרי לא דיברנו בינינו "פוליטיקה" בכלל. ודאי שלא דיברו ביניהם הכוחות הרבים האחרים בשטח. לכולם, מסתבר, אותה הרגשת "בטן". מה שקרה לא היה צריך לקרות. במיוחד ההפתעה. "מר בטחון" אחראי. בצורה זו או אחרת. דיין מסתודד עם שרון ליד נגמ"ש הפיקוד. עד אותו רגע לא חשבתי על מי אחראי ומי צריך לתת את הדין. אולי אחרים חשבו. אני לא. זה פשוט לא היה בראש שלי. "קודם כל ננצח ואח"כ נברר" חשבתי בתת-הכרתי. והנה באותו רגע חשתי כעס על דיין. עוד לא מחשבה מגובשת. לא מידע מדויק. רק הרגשה טבעית. מסתבר שבאופן דומה הרגישו רבים, למעשה כָּל, הלוחמים בשטח. דיין מעיף עוד מבט על הלוחמים ב-"חצר". הוא לא ניגש ללחוץ את ידיהם או לשוחח. ודאי חש באווירה והחליט לוותר. מפתיע. הנה כאן עומדים אלה שלחמו כראוי. שיריונאים, הנדסה, צנחנים. לא מגיעה להם מילה טובה? בניגוד לו, אריק שרון מסתובב מדי פעם בין הלוחמים והמפקדים. שם מילה טובה. כאן מילת עידוד. לא כן משה דיין. הוא נכנס לנגמ"שו וחבורתו מתרחקת. לך תבין.

הערב יורד ואנו מתארגנים לארוחה של מנות קרב. שני לוחמים צעירים מיחידת הנ"מ עולים אלינו ואנו מזמינים אותם להצטרף. מתפתחת שיחת חולין. מאיפה הם, מאיפה אנחנו. הם יושבים עמנו עוד זמן רב ואח"כ חוזרים לעמדתם. בבוקר יתברר שלא במקרה עלו אלינו.

יום חמישי, 18 לאוקטובר

יש בני"מניקים גם חברה לעניין

עם בוקר מקבלים הוראה לנוע עם גדודנו החדש, גדוד 184, לעמדות צפוניות יותר. זוהי למעשה הפעולה הראשונה שלנו כפלוגת חרמ"ש במסגרת הגדוד. אני מבחין ששני לוחמי הנ"מ מאתמול עולים אלינו בריצה. "אפשר להצטרף?" הם שואלים. אני מופתע לטובה. גם להם כנראה נמאס באופן הפעולה של יחידתם. "אתם יודעים לירות?" אני שואל. "כן" הם עונים ומצביעים בגאווה על דרגות הסמל שלהם. "זה די מסוכן אצלנו. אנחנו לפעמים נלחמים" אני מבהיר ללוחמי הנ"מ. "זה בסדר" הם אומרים. איננו רחוקים מעמדתם ואני שואל את הקצין שלהם האם מבחינתו זה בסדר. הוא עושה בידו מעין תנועת ביטול של "שילכו לאן שרוצים". הם מצטרפים בשמחה לתא הלוחמים ומקבלים תדריך מזורח מחיים שטרייפלר. אמנם היום יהיה יום קרב והם יביטו הישר אל הסכנה אך יישארו עם הפלוגה עד ליום השחרור. יש גם כאלה בצה"ל. יפה. עתה, יש לי שוב 8 לוחמים: גפני הסמל, בני מקלען ימין, נתן מקלען שמאל, שמואל הנהג, אשבל הקשר, חיים ה"לוחם מאחור" ושני אנשי הנ"מ. תחילה היו 7 אך יגאל רזנבלום היה בנגמ"ש הפצועים כך שנשארו שישה.

קרב אחרון

אנו עומדים בעמדות מול חלקו המערבי של "מיסורי" שעדיין לא נכבש. שם גם "גבעות שחורות" וטילאיהם. המצרים נעמדים בגלוי על הגבעה למסדר בוקר. מה? עוד לא תפסו מה הולך? המג"ד מוריד עליהם הפגזת ארטילריה "לארוחת בוקר". הם נעלמים בעמדותיהם. עוד יאכילו אותנו ארוחת צהריים בחזרה. הגדוד מתארגן, מסתבר, לכבוש את איזור ה-"גבעות השחורות" לאחר שכוחותיו של ברן כבשו בהצלחה את החלק המזרחי. אני מרוצה. סוף סוף משתמשים בארטילריה בזמן התקפה נגד הטילאים. כך צריך לעשות זאת. שמחתי קצת מוקדמת. הגדוד מפתח התקפת טנקים בתנועת מלקחיים. חלק מהגדוד יתקוף באופן חזיתי מדרום לצפון, ליד החווה הסינית, וחלק שני מהכיוון הפחות צפוי, ממערב למזרח. חלק זה הוא בפיקוד הסמג"ד. הם מתקדמים יפה אלא שהארטילריה שלנו פוסקת. חבל. הטילאים המצרים מרימים את ראשם ומתחילים לשלח את טילאיהם. אני שומע את הסמג"ד אומר למג"ד: "זה לא תפקיד שלנו. אתה יודע של מי". הכוונה שמתחמי טילים נועדו לחרמ"ש ולא לטנקים. דווקא התקפת הטנקים החזיתית מתקדמת יפה, אך זו ממערב נעצרת מרצונה.

אנו, פלוגת הנגמ"שים, מקבלים פקודה "לכבוש את עמדות האויב". אנו יוצאים מעמדותינו ומתחילים בתנועה חזיתית, בחיפוי הדדי. אני חוכך בדעתי מה לעשות. התקפת חרמ"ש יש לתכנן היטב. מה זה "לכבוש את עמדות האויב?" אנו מתחילים להתקרב לקו הטילים. אני פולט בקשר הפלוגתי "לא להשתפן" כי מבחין שהנגמ"שים נעים לאט. הערה מרושעת. אני מודה. אך קיבלנו פקודה. אבל הסכנה שבתנועתנו ברורה לי. ההתקפה שלנו צריכה להיערך אחרת. ודאי בתכנון מוקדם. מה לעשות? אינני המ"פ, רק ה-"סמך" אבל אני מחליט לעשות

משהו בעניין. איך בדיוק מסבירים זאת למג"ד מבלי להיראות כמוגי לב? אני מנסח בראשי שאלות למג"ד. חוצפה או לא, אני חייב זאת לאנשי. הרי הבטחתי: "מה המשימה? מה היעד? מה כוח האויב? מה שיטת הפעולה? מה צירי הגישה? מה עם כוחות שכנים? מה מילת ההפעלה לארטילריה?" אולי יבין. לא הספקתי. אני מוצא את עצמי בדיוק על אותו משטח חסר הגנה שבו נפגענו בליל הצליחה. אין עמדות לחיפוי. עשרות טילים נורים אלינו. אני מזכיר לשמואל "זיגזגים!" וחושב שיש רק שתי אפשרויות לצאת מאיזור ההשמדה הזה. או לנוע במהירות וביזגזגים קדימה כך שניצמד ל"גבעות השחורות" והטילאים לא יוכלו לראות אותנו, או לסגת לאחור. אילו לפחות המטירו עליהם ארטילריה. אני מסיט את מתג הקשר לאחור, כלפי הגדוד, כדי לבקש ארטילריה. מאוחר מדי.

הפציעה

הטילים רבים כל כך ואנו קרובים אליהם כל כך, שאפילו הזיגזגים לא עוזרים. טיל פוגע בנו ברעש אדיר בקדמת הנגמ"ש. רעש מחריש אזניים, אש ועשן. אני נופל לתוך הנגמ"ש על כסא המפקד ומאבד הכרתי. תחושה משונה. כמו בתוך חלום. אני יודע שנפגענו אך אינני יכול להזיז אבר. אני מנסה לנוע אך עיני אינן נפתחות וגפי אינם מגיבים. אני נושם עמוקות ובכח. בצורה זו הצלחתי בעבר להעיר את עצמי משנת חלום. איש לא האמין לי בספרי זאת אך הפעם הצילה יכולת זו, שאינני יודע מאין באה לי, את חיי. הנשימות העמוקות כנראה מספקות חמצן למוח ולאחר זמן מה אני מצליח להתעורר. עדיין מטושטש אני יוצא מתא המפקד אך במקום לרדת מהנגמ"ש אני נותן לגופי ליפול ללא שליטה עם ראשי כלפי מטה. כנראה הייתי מטושטש מדי מכדי לפעול בהגיון. אני מרגיש כאב חד בחוליות הצוואר אבל דווקא הנפילה כנראה מעירה אותי סופית. אני נעמד ומבחין בכתם דם גדול על מכנסי אך לא מרגיש כאב. אני מביט סביב. כל הלוחמים האחרים נעים לעבר הנגמ"שים האחרים לחילוץ. אני סופר 6 לוחמים. אם כך, כולם יצאו בשלום. אני מרוצה. אני עולה על נגמ"ש אחר ומגיע לתחנת התאג"ד. שם מטפל רופא הגדוד דני כצנלסון וצוותו בפצועים רבים יחסית. מסתבר שגם נתן איגנר ובני אהרון המקלענים נפצעו, וכן חיים שטרייפער. אני אומר "שלום" לדני הרופא אך הוא מעיף בי מבט מהיר ומבקש שאשתרע על האלונקה "שיוכל לבדוק את הפציעה". לידו שני חובשים במבט רציני. אינני מרגיש כאבים אך רואה את הדם הרב. אני נשכב ודני מטפל בי אישית. אני קצת נעלב. הרי סביבי לוחמים פצועים "ממש" והרופא מטפל בי. "מה עם ההם?" אני שואל את דני. "גם להם דואגים" הוא עונה וממשיך במלאכתו. חותך את מכנסי וחובש את פצעי. במצבי אינני רואה אותם אך מרגיש איך דני, משום מה, מהדק את התחבושות כל כך שאני מפליט אנחת כאב. "אין ברירה. צריך" אומר דני מבלי לפרט. חובש מתקין לזרועי אינפוזיה. "מה העניין?" אני שואל. "להשקיט את הכאבים" הוא משקר לי. לסיום קושר דני את התחבושות אל האלונקה כך שאינני יכול לנוע עליה. לפני שאני מספיק למחות, מגיע גפני סמלי ושואל: "איפה שמואל (הנהג) ואשבל (הקשר)?" "למה אתה מתכוון איפה?" אני משיב "ספרתי שישה...." באותה שניה "נפל לי האסימון". הנ"מניקים. איך שכחתי! הפגיעה, הטשטוש, לך תדע. היו 18 אני מנסה לקום מהאלונקה. אם נשאר בשטח צריך לארגן חילוץ. דני דוחף אותי חזרה לאלונקה. "בינתיים אתה חייב להישאר ככה" הוא אומר בתקיפות. היי דני. מה, אנחנו גם קצת חברים, לא? כך

מדברים אל חברי? תקיפותו מפתיעה אותי. אקדים את המאוחר ואספר שלמעשה הייתי פצוע קשה. ברגע ההוא לא ידעתי. בנוסף הייתי שרוף בפנים ואת זה ודאי שלא ראיתי. אני לא מרגיש "פצוע קשה". אני קורא לערך המ"פ ושואל האם יוכל לארגן חילוץ לשמואל ואשבל. הוא אומר שכן. שניהם ימצאו מאוחר יותר הרוגים בנגמ"ש.

האם יכולתי להצילם אילו הבחנתי בחסרונם מיד? כנראה שלא. הם נפגעו מיד קשה כי ישבו בקדמת הנגמ"ש. אך זה איננו משחרר אותי מהאחריות להשארתי. אמנם בעצמי נפגעתי ואיבדתי את הכרתי. אבל אני הייתי המפקד. עלי היתה האחריות.

השכפ"ץ שלי מונח ליד האלונקה ובמי ריכטר גיסי, שמשרת כאמור בפלוגת הג'יפים, לוקח את השכפ"ץ בידיו ואומר לי "תסתכל!". הוא מנער את השכפ"ץ ורסיסים גדולים של מתכת נושרים משכבותיו המנוקבות. לולא השכפ"ץ, היה גופי מנוקב ולא השכפ"ץ. תודה לך חט' 421. הרי משיירתך "השאלנו" את השכפ"צים, כזכור.

אני מפונה

דני קושר לידי סרט אדום ואני מפונה ל-"לקקן".
לכל אורך הפינוי עובדת מכונה יעילה ומשומנת היטב של חיל הרפואה. בכל מקום ניגשים מיד חובשים ורופאים הממיינים ומטפלים בפצועים הרבים. עושים מלאכה קשה ומאומצת. עליהם לקבל ולבצע החלטות רפואיות בתוך שניות. לעיתים קרובות ההחלטות קשות מבחינה מוסרית. במי מהפצועים לטפל ראשון? בפצועים הקשים ביותר ובכך לסכן את הפצועים הפחות קשים או באלה שיש להם סיכוי רב יותר להישאר בחיים? החלטה קשה.
גפני סמלי איתי. שיהיה. הרי אין לו מה לעשות בדיוק כרגע, אני חושב. ב-"לקקן" פצועים רבים. היה כנראה יום קרב בכל הגזרה. ודאי יחבשו אותי ואחזור, אני מהרהר. ניגש אלי חובש, מביט בסרטי הסימון ומורה לקחת אותי מיד למסוק. אנחנו מכירים. הוא בן קיבוץ מעברות השכן ולמדנו יחד בבי"ס תיכון. "שלום בני" אני אומר לו אך הוא אינו עונה. כנראה עסוק מדי. גפני עולה איתי למסוק ותוך מספר דקות אנו ברפידים. שם בית-חולים שדה גדול ואני מניח שאטופל ואחזור. אך אין הם מורידים את תחבושותי. מפרידים אותי לקבוצה נפרדת. "מה קורה?" אני שואל את גפני. "לא יודע" הוא משקר לי.
עולם אחר כאן. שקט נפלא. לא רחש מכשירי הקשר, לא רעש המנועים, לא שריקות הפגזים. לא התפוצצויות הפצצות. מעין שלוה אופפת אותי.
ניגשת אלי אחות. אני מכיר אותה, מסתבר. הייתה חובשת בבסיס בו שירתתי. "אהלן מירי" אני אומר לה. היא מסתכלת עלי אך לא אומרת דבר. משונה. כולם כל כך עסוקים. היא בודקת את תחבושותי ומהדקת את האינפוזיה. מגע רך של יד אישה. היא מודעת לאפקט המרגיע הזה ומשאירה את ידה על זרועי עוד מספר שניות. "יהיה בסדר. אל תדאג". היא אומרת ופונה לדרכה. "מי דואג?" אני שואל את עצמי. כך מדברים אל חצי מת לא אלי. תוך דקות מגיעים שני חובשים, אוחזים באלונקה ונושאים אותי. אני רואה שמעלים אותי למטוס של פצועים. איש אינו משחרר או מחליף את תחבושותי. לימים הסתבר שהאחות לא באה כדי לבדוק או להרגיע אותי אלא כדי לוודא שאינני במצב "גוסס" מדי מכדי להתפנות במטוס לבית החולים. לך תדע.
המטוס ממריא ואני מבחין שוב שגפני איתי. ודאי תופס טרמפ הביתה. מגיע לו. עבד קשה בימים האחרונים.

מגיעים לשדה דב בתל-אביב. תלמידי תיכון מתנדבים עוזרים בהעברת הפצועים. "זה קשה" מצביע עלי אחד מהם והם ניגשים אלי קודם. בפעם הראשונה אני שומע את המונח הזה ביחס אלי. "שטויות" אני חושב לעצמי. מה מבין תיכוניםט בפצועים? אלא שאחד החובשים מעיר לו ב-"שששש..." רציני. אם כך, הודות לתיכוניםט טירון אני מתחיל להבין בפעם הראשונה שאולי אני פצוע יותר ממה שאני חושב. באמבולנס לבי"ח איכילוב גפני עדיין איתי. יפה מצידו. אני מוכנס מיד לחדר הנתוחים. בדרך אני עובר ליד מראה. אני עצמי נבהל ממראה פני. הם שחורים לגמרי מכוויות מפויחות. רק שתי עיני ושפתי, כמו בסרטי אימה, נשארו וורודים. עכשיו אני מבין. איך יכלו החובש והאחות להכירני? חוץ מזה נראיתי מפחיד למדי.

בחדר הניתוחים מחברים לאינפוזיה את חומר ההרדמה. פנס ניתוחים ענק מעלי והאחות מתחילה לגלח ולנקות את ברכי. לפחות את זה אני יודע. אינני פצוע בברך. "אין לי שום דבר בברך" אני אומר לאחות. "אתה תהיה בשקט" היא עונה "כבר מזמן היית צריך להיות רדום". "ישנתי במטוס" אני מנסה להתבדח ולא מצליח להוציא אפילו חצי חיוך מממנה. בשניות הטישטוש האחרונות שלפני התרדמה אני שומע את המנתח נכנס לחדר וצועק לאחות "מה קורה פה. זה לא הנכון. תעבירי אותו לשם!". אני נרדם.

יום שישי, ה-19 לאוקטובר 1973.

בבית החולים מתבהרים הדברים

בבוקר אני מתעורר מאוחר. אחות עומדת ליד מיטתי. "כבר חשבנו שלא תתעורר לעולם" היא אומרת בחיוך נעים. לך תסביר לה שאחרי 12 יום ללא שינה, כל מה שאתה רוצה זה לישון קצת. "אפשר להמשיך לישון?" אני שואל בחיוך. האחות מגישה לי שקית פלסטיק ובה כמה רסיסי מתכת גדולים למדי. "תשמור למזכרת" היא אומרת. "זה מה שהוציאו לך מהרגל הלילה".

לא שיערתי ולא הרגשתי שרסיסים גדולים כל כך חתכו את בשרי. משונה. מסתבר שגוף האדם בנוי כך שהוא מגיב בכאב רב למכה רגילה. אבל אם הפציעה קשה יותר, נכנס הגוף למעין שוק והכאב אינו מורגש. ידועים הסיפורים על לוחמים שאיבדו את רגלם או ידם אך נוכחו בכך רק כאשר ראו את הדם הזורם ולא בגלל הכאב. כך כנראה הגיב גם גופי. בפעם הבאה, אני מחליט, לא אאמין לו כל כך...

פתאום אני נזכר ב-"מקרה הברך" ומנסה להזיז את ברכי. הן בסדר. זזות. כנראה בכל זאת נתחו במקום הנכון.

"היה לך מזל גדול" אומרת האחות "הרסיסים היו ממש על העורק הראשי. עוד חצי מ"מ ולא היית כאן. אבל את הרחוקים לא הוציאו. גם ככה היה די מסובך וכבר חתכו מספיק בבשר. אם יהיו לך בעיות בעתיד תבוא ונוציא לך אותם". ממש "נתוח כבקשתך" אני מהרהר.

בפעם הראשונה אני מתחיל להבין מה קרה. דני הרופא הגדודי ראה את הפציעה והדם והבין את סכנת הקירבה לעורק הראשי. למעשה, בגלל הדם הרב, לא ידע האם כבר נפגע. הוא ביצע "חסימה" ככל שיכול היה. הסרט שהתקין על על ידי סימן אותי "כפצוע קשה בסכנה".

וגפני? לא במקרה ליווה אותי עד פתח בית-החולים. הוא קיבל תפקיד: לשמור עלי ולהסתכל על מקום הפציעה בלי הרף. אם מתחיל לזרום דם, לקרוא מיד לעזרה. "לא הייתי בטוח שתצא מזה" יאמר לי דני לימים. לך תדע.

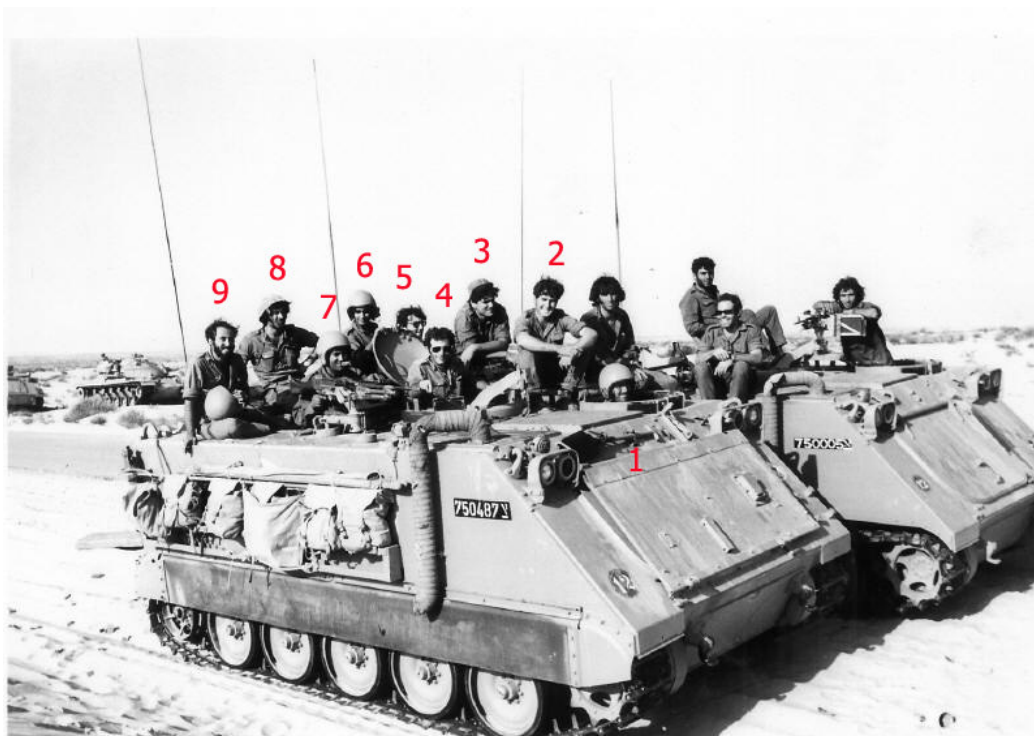
אפילוג

לאחר מספר ימים עברה את התעלה מערבה גם החטיבה שלנו, חטיבה 14, אליה היו עתה מסופחים כל לוחמי הגדוד. חלקם השתתף בקרבות ה-22 באוקטובר באיזור הדרומי של איסמעיליה. בקרב זה נפלו 4 לוחמים נוספים של הגדוד.

עם סיום הקרבות כונסו שוב כל לוחמי הסיוור מהנגמ"שים והג'יפים ליחידת סיוור בשירות האוגדה. הפעם ללא הטנקים. אנשי הטנקים הוסיפו לשרת ביחידות החטיבה אליהם צורפו.

כולם המשיכו לשרת ב-"אפריקה" ממערב לתעלה והשתתפו בכל הפעולות עד הפינוי במסגרת הסכמי הפרדה.

אני אישית לא הספקתי להצטרף אליהם. ההחלמה ארכה זמן רב ולמעשה הורד הפרופיל שלי לרמה שלא הייתי צריך לשרת יותר. למרות זאת, שנה אחרי המלחמה, ב-1974, הגייסתי שוב ושירתתי במילואים כמ"פ פלוגת סיוור חטיבתית במשך מספר שנים. לך תבין.

1: נהג ה-"זיגזים" - שמואל גרוס, ז"ל. 2: מקלען שמאל - נתן אייגנר. 3: נהג המשנה - יגאל רוזנבלום, ז"ל.
4: איציק אגם. 5: הקשר - יעקב אשבל, ז"ל. 6: שמעון קנפו. 7: מקלען ימין - בני אברהם.
8: חיים שטרייפער. 9: סמל המחלקה - אפרים גפני.

איציק אגם
מ"מ סיוור 4, פל"ב.

יהי זכר הנופלים ברוך ומורשתם דוגמא לדורות הבאים

הערה: השתדלתי לדייק בעובדות ככל יכולתי.
במידה ויימצאו אי-דיוקים קלים, יש או לייחס אותם לגילו המופלג יחסית של כותב
שורות אלו, או להיתעלם מהם. אתכם הסליחה. הערות יתקבלו בברכה.

איציק אגם - agami@agiloans.com